

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

Yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessi

Case: T:mi X

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden ala
Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinto
Opinnäytetyö
Syksy 2013
Tommi Vilppola

Lahden ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma

VILPPOLA, TOMMI

Yksityisen ammatinharjoittajan
tilinpäätösprosessi
Case: T:mi X

Taloushallinnon opinnäytetyö, 62 sivua, 9 liitesivua

Syksy 2013

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö käsittelee yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätöksen muodostumista prosessinäkökulman avulla. Tutkimus on tehty case-työnä kohdeyrityksen yritystoiminnallisia erityispiirteitä silmällä pitäen. Tutkimuksen tavoitteena on luoda tilinpäätöksen prosessikuvaus sekä pohtia, kuinka kohdeyrityksen tilinpäätösprosessi saadaan optimaalisesti hyödynnettyä yrityksen verotuksessa. Tutkimuksen pääasiallinen tavoite on tuoda taloudellista lisäarvoa kohdeyrityksen yritystoimintaan.

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusmetodina on käytetty teemahaastatteluita. Haastateltavina ovat toimineet kohdeyritystä, kohdeyrityksen kirjanpitäjä sekä kaksi veroasiantuntijaa Verohallinnosta.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsitellään yksityisen ammatinharjoittajan ominaispiirteitä yritysmuotona sekä tilinpäätökseen vaikuttamisen keinoja verotuksellisesta näkökulmasta. Lähdeaineistona on käytetty aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, ajankohtaisia ammattijulkaisuja, internet-lähteitä sekä aihetta tarkasti säätelevää lainsäädäntöä.

Tutkimuksen empiirinen osio jakautuu kahteen osaan. Empiriassa luodaan aluksi pienyrityksen tilinpäätöksen prosessikuvaus, joka on muodostunut teemahaastattelujen pohjalta. Empirian toinen osio yhdistää tilinpäätösprosessin veroilmoituslomakkeen avulla kohdeyrityksen liiketoimintaan. Empiriaosuudessa keskitytään pitkälti tilinpäätösprosessiin vaikuttavien toimijoiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Tutkimustuloksina saatiin todennettua tilinpäätösprosessin vuorovaikutusketju kohdeyrityksen näkökulmasta. Tutkimustulokset osoittavat, että optimaalisen tilinpäätösprosessin taustalla on kohdeyrityksen ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde: Tilinpäätösprosessin onnistumisen avaimet muodostuvat kommunikoinnin aktiivisuudesta, vastavuoroisuudesta ja avoimuudesta. Tutkimustulokset saavutettiin teemahaastattelujen pohjalta tehtyjen havaintojen perusteella.

Asiasanat: tilinpäätös, prosessi, pienyritystä, vuorovaikutus, optimointi

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Studies

VILPPOLA, TOMMI

Sole Traders' Process of Financial
Statement

Case: X

Bachelor's Thesis in Financial Management, 62 pages, 9 pages of appendices

Autumn 2013

ABSTRACT

This thesis discusses the formation of a sole trader's financial statement from a process perspective. This thesis was completed as a case study observing the special features of entrepreneurship. The aim of the thesis was to create a descriptive process of financial statement and to consider, how the target company's financial statement process could be optimally profited in the company's taxation. The main target of this thesis was to increase financial benefits for the company.

This thesis was conducted as a qualitative case study. Theme interviews were used as the main research method. The interviewee group was composed of the target sole trader, his accountant and two experts from the Finnish Tax Administration.

The theoretical section of this thesis deals with a sole trader's special features as a company form. The theoretical section explores the possibilities to influence the result of the financial statement from a taxation aspect. Thematically related literature, current professional publications, internet-sources and law were used as sources for the theoretical part.

The empirical section of this thesis has two parts. Firstly a process of financial statement was created based on the theme interviews. Secondly, the process of financial statement was linked to the target company's business with the help of a taxation form. The empirical section focuses on the interaction relationships of financial statements.

As a result, the study was able to verify the interactive chain of financial statement from the perspective of the target company. Additional results display that the relationship between the entrepreneur and the accountant is the basis of an optimal financial process. Successful application of the process includes activity, reciprocity and openness. The results were obtained on the basis of observations from the theme interviews.

Key words: financial statement, process, sole trader, interaction, optimization

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen tavoitteet, taustat ja tutkimusongelmat	1
1.2	Tutkimusmenetelmät ja työn rajaus	2
1.3	Tutkimuksen rakenne	4
2	YRITYSTOIMINTA JA TILINPÄÄTÖS	6
2.1	Toiminimi yritysmuotona	6
2.1.1	Yksityisliikkeen palkanmaksu	7
2.1.2	Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus	8
2.1.3	Tulon jakautuminen elinkeinotoiminnassa	9
2.1.4	Yritystulon jakaminen yrittäjäpuolisoiden kesken	10
2.2	Kirjanpidon järjestäminen	12
2.2.1	Tilinpäätös	12
2.2.2	Tavoitetulos sekä kriittinen ja ei-kriittinen tilinpäätös	13
2.2.3	Kuluvarasto	14
2.2.4	Tilinpäätössuunnittelu ja sen tavoitteet	15
2.3	Yritystoiminnan operointi kohti tilinpäätöstä	16
3	VEROTUS OSANA TILINPÄÄTÖSTÄ	17
3.1	Verotettavan elinkeinotulon laskeminen	18
3.2	Elinkeinotoiminnan veroilmoitus ja 5-lomakkeen sisältö	19
3.3	Menon vähennyskelpoisuus	22
3.3.1	Auto elinkeinotoiminnan käytössä	26
3.3.2	Lisävähennys	27
3.3.3	Poistot	29
3.3.4	Tilinpäätössierrot	30
3.4	Vähennyskelvottomat menot	31
3.5	Elinkeinotoiminnan tappiot	33
3.6	Verotus osana tilinpäätöstä	34
4	CASE: TOIMINIMI XXX	35
4.1	Kohdeyrittäjä	35
4.2	Aineiston analysointimenetelmät ja prosessiajattelu	36
4.3	Ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessi	38
4.3.1	Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde	38
4.3.2	Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vastuusuhde	43

4.3.3	Verohallinnon rooli tilinpäätösprosessissa	44
4.3.4	Tilinpäätöksen prosessikuvaus	47
4.4	Ammatinharjoittajan veroilmoituslomake tilinpäätösprosessissa	49
4.4.1	Veroilmoituslomake osana kohdeyrittäjän liiketoimintaa	49
4.4.2	Optimaalinen tilinpäätösprosessi veroilmoituksen avulla	53
4.5	Tutkimustulokset	58
4.6	Johtopäätökset	59
5	YHTEENVETO	60
	LÄHTEET	63
	LIITTEET	69

KUVIOT

KUVIO 1. Opinnäytetyön rakenne	4
KUVIO 2. Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus	9
KUVIO 3. Tulon jakautuminen elinkeinotoiminnassa	10
KUVIO 4. Tulon jakautuminen yrittäjäpuolisoiden kesken	11
KUVIO 5. Tilinpäätöksen tavoitteet	15
KUVIO 6. Verosuunnittelun tavoitteet	17
KUVIO 7. Elinkeinotoiminnan veronalaisen tulon laskukaava	34
KUVIO 8. Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde kohdeyrittäjän näkökulmasta	40
KUVIO 9. Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde kirjanpitäjän näkökulmasta	42
KUVIO 10. Verohallinnon rooli tilinpäätösprosessissa	46
KUVIO 11. Tilinpäätöksen prosessikuvio	48
KUVIO 12. Veroilmoituslomake tilinpäätösprosessissa	54

1 JOHDANTO

Taloushallinto on yksi toimivan yrityksen peruspilareista. Tässä opinnäytetyössä perehdytään toiminimen taloushallintoon tilinpäätösprosessin ulottuvuudesta.

Talous ja taloushallinto ovat tärkeä osa yritystoimintaa heti yrityksen ensiaskeleista lähtien. Kirjanpidon ja verotuksen vuorovaikutussuhteet nitoutuvat lähelle toisiaan, joten rationaalisesti toimiva yrittäjä huomioi myös veronäkökulman yrityksen talouhallinnossa.

Tilikauden kirjanpito summataan kokonaisuudeksi tilikauden päätteeksi, jolloin lopputuloksena syntyy tilinpäätös. Tilinpäätös kertoo tilinpäätöspäivän taloudellisen aseman sekä esittää perusteet tilikauden tuloksen muodostumiselle. Tilinpäätös todentaa tilikauden liiketoiminnallisen onnistumisen.

1.1 Tutkimuksen tavoitteet, taustat ja tutkimusongelmat

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätöksen muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä prosessikuvauksen avulla. Opinnäytetyö keskittyy teemahaastattelujen pohjalta nousseisiin vastuu- ja vuorovaikutussuhteisiin, joiden avulla yrittäjä voi systematisoida toimintaansa siten, että lopputuloksena saadaan mahdollisimman eheä tilinpäätösprosessi. Tutkimus tehdään case-työnä.

Tilinpäätösprosessikuvauksen tavoite on selventää kohdeyrittäjän ja kirjanpitäjän välistä vuorovaikutussuhdetta. Työssä perehdytään lisäksi tilinpäätösprosessiin elinkeinonharjoittajan veroilmoituksen pohjalta. Tutkimuksen tavoite on tuoda lisäarvoa tilinpäätösprosessiin ja tätä kautta koko yritystoiminnan talouteen.

Tutkimuksen yleisluonnollinen päämäärä on tuoda kohdeyrittäjälle henkilökohtaista tietämystä niin tilinpäätöksen kriittisiin kohtiin kuin ammatinharjoittajan veroilmoituksen täyttöön. Tutkimus pyrkii selkeyttämään yrittäjän talouhallinnollista tietämystä.

Tutkimusongelmat:

- Mitkä osatekijät muodostavat yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessin?
- Kuinka tilinpäätösprosessi voidaan hyödyntää optimaalisesti yrittäjän verotuksessa?

Tutkimuksen lähtökohtana on liiketoiminnan lakisääteisyys taloushallinnon, verotuksen ja tilinpäätöksen välillä. Tutkimusongelmia lähestytään kohdeyrittäjän näkökulmasta.

Tutkimuksen kohdeyrittäjänä on terveydenhuoltoalan yksityinen ammatinharjoittaja, joka työskentelee päätoimisena yrittäjänä Valviran alaisuudessa toiminimellä. Erityispiirteinä ammatinharjoittajalle on hänen pääosin harjoittamansa terveydenhuoltoala, jolloin kohdeyrittäjä ei nollaverokannan (Alv 0 %) vuoksi ole alv-velvollinen (Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501, 34 §).

Kohdeyrittäjällä on mahdollisuus suunnitella kuitenkin yritystoimintansa siten, että hän voi hyödyntää ammattitaitoaan erilaisissa koulutus- ja seminaaritulaisuuksissa asiantuntijan roolissa. Tällöin alv-velvollisuus saattaa tulla vastaan, kunhan verovelvollisuuden reunaehdot täytetään. Kohdeyrittäjällä voisi näin ollen sanoa olevan liikkumatilaa omalla ammatillisella sektorillaan.

Kohdeyrittäjällä on tukenaan kirjanpitäjä, joka tuntee toiminimen kirjanpidon sekä verotuksen. Kohdeyrittäjän haastatteluista nousi huomio, että ammatinharjoittaja tarvitsee lisätietoa liittyen yritystoimintansa taloushallintoon. Tutkimus siis pohjautuu käytännön tarpeeseen.

1.2 Tutkimusmenetelmät ja työn rajaus

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus tutkii kokonaisvaltaisesti yksittäistä tapausta (Kananen 2008, 22).

Tutkimus suoritetaan deduktiivisen päättelymenetelmän mukaisesti, jossa empiria pohjautuu teoriaan (Kananen 2008, 25).

Teoriaosuus muodostuu aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta, ajankohtaisista ammattilehtien artikkeleista, internet-lähteistä sekä aihealuetta tarkasti säätelevästä lainsäädännöstä. Lähdekriittisyys on vahvasti mukana lähdeaineiston valinnassa: Teoriaosuus pohjautuu pitkälti lainsäädäntöön. Teoriaosio tukee tutkimuksen empiiristä osaa.

Tutkimuksen empiirinen osuus pohjautuu teemahaastatteluihin sekä tutkijan tekemiin havaintoihin ja johtopäätöksiin. Tutkimusmenetelmänä ovat teemahaastattelut, joissa muodollinen kysymysrunko antaa haastatteluille reunaviivat eli teemat. Tutkimuksessa haastatellaan kohdeyrittäjää, kohdeyrittäjän kirjanpitäjää sekä kahta veroasiantuntijaa Verohallinnosta. Kaikki haastattelut ovat keskustelunomaisia.

Teemahaastatteluissa aihealueet on määritetty ennakkoon, jotta kaikki tutkittavan ilmiön osa-alueet saadaan liitettyä osaksi haastattelua. Teemahaastattelu on luonteeltaan varsin vapaamuotoinen haastattelu, joka on strukturoitua haastattelua väljempi, mutta avointa haastattelua rajatumpi haastattelun muoto. (Kananen 2008, 73 – 74.)

Tässä tutkimuksessa tutkija kommunikoi aktiivisesti kohdeyrittäjän kanssa. Tutkimuskohdetta on tarkasteltu aluksi kokonaisvaltaisesti, josta katsantokanta on siirtynyt yksityiskohtiin. Tutkijan tekemät havainnot ja johtopäätökset ovat syntyneet teemahaastatteluiden sekä tutkijan oman kokemusperäisen tietämyksen pohjalta.

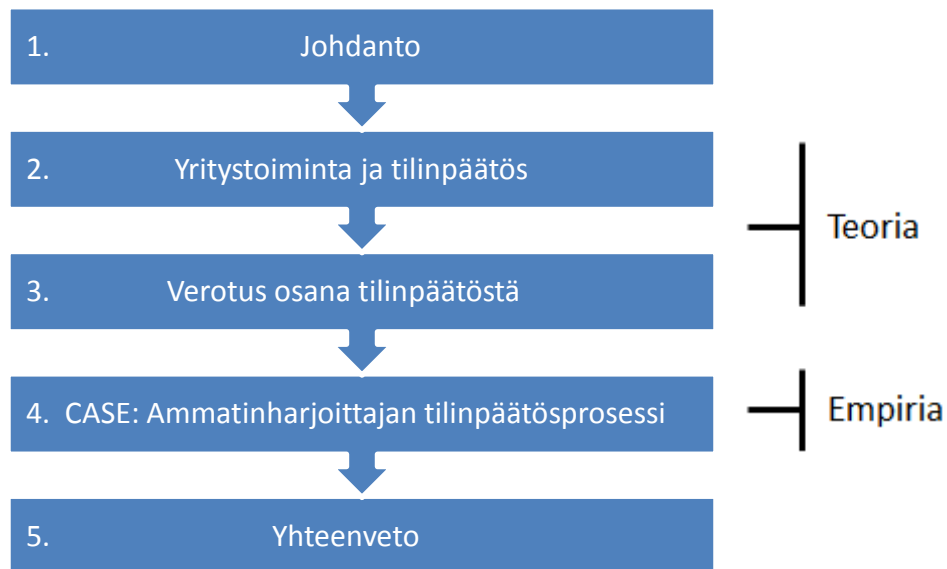
Työn empiirisessä osiossa ei käytetä varsinaisesti yritystoiminnan numeerista dataa, vaikka työn ydin perustuukin ammatinharjoittajan viimeisimpään tilinpäätökseen. Empirian keskiössä toimii tilinpäätösprosessi, jonka pohjana ovat tilinpäätöksen laadintaan vaikuttavat vuorovaikutussuhteet.

Tutkimuksella on edellytykset muodostaa monipuolinen yrittäjän toimintaa tukeva kokonaisuus. Tutkimuksen rajaukseksi on linjattu tilinpäätössuunnittelun ja yrityssuunnittelun rajanveto. Yrityssuunnittelu on rajattu tutkimuksesta tyystin pois.

Opinnäytetyö on tehty kohdeyrityksen elinkeinotoimintaa ajatellen, joten tutkimuksessa esiin tuodut asiat on räätälöity kohdeyrityksen tarpeiden mukaan. Tutkimuksen oletusarvona on, että lukija hallitsee kirjanpidolliset ja verotukselliset perusteet, jolloin työssä ei lähtökohtaisesti ole tarkoitus käsitteellistä terminologiaa. Tutkimuksen tavoite on kehittää tutkimuskohteen toimintaa.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tämä opinnäytetyö muodostuu viidestä luvusta. Kuviossa 1. esitellään opinnäytetyön rakenne.

KUVIO 1. Opinnäytetyön rakenne

Johdanto antaa tutkimuksesta kokonaiskuvan esittelemällä opinnäytteen aiheen, taustat ja tavoitteet. Johdannossa esitetään myös tutkimuksessa käytettävä tutkimusmenetelmä, jonka avulla tutkimuksen tavoitteet saavutetaan.

Teoriaosuus alkaa toisesta luvusta, jossa perehdytään yksityisen ammatinharjoittajan yritysmuodollisiin ominaispiirteisiin sekä yrityksen taloushallintoon. Kolmannessa luvussa katsantokanta siirtyy kohti verotuksellista näkökulmaa, jossa käsitellään verotuksen ja tilinpäätöksen yhteyttä toiminimen perspektiivistä.

Neljäs luku muodostuu työn empiirisestä osasta. Luvussa esitellään kohdeyritys, avataan teemahaastatteluiden pohjalta syntynyt tilinpäätösprosessi sekä käydään läpi ammatinharjoittajan veroilmoituslomake kohdeyrittäjän tilinpäätösprosessin näkökulmasta. Kohdeyrityksen tilinpäätösprosessin muodostavat yrittäjä, kirjanpitäjä sekä verottaja. Empiirinen osio päättyy tutkimustuloksiin ja johtopäätöksiin. Opinnäytetyö päättyy yhteenvetoon, joka yhdistää aiemmat luvut yhdeksi kokonaisuudeksi.

2 YRITYSTOIMINTA JA TILINPÄÄTÖS

Lähtökohtaisesti jokaisella Suomessa asuvalla ihmisellä on lakiin pohjautuva oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan ammatilla, työllä tai elinkeinolla (PL 11.6.1999/731, 18 §). Itsensä elättämisen oikeus eli elinkeinonvapaus on huomioitu myös laissa elinkeinonharjoittamisen oikeudesta (27.9.1919/122, 5 §). Itsensä elättämisen oikeus on pääsääntönä lähtökohta yrittäjyydelle Suomessa (Villa, Ossa & Saarnilehto 2007, 18).

Yritystoiminta voi olla muodoltaan joko omissa nimissä toimimista tai erillisenä yhtiönä toimimista. Omissa nimissä toimimisen osalta yrittäjä vastaa aina henkilökohtaisesti yritystoiminnan varoista ja veloista. Yhtiömuotoisessa yritystoiminnassa yrittäjä vastaa vain omista velvoitteistaan, kun yhtiö vastaa yhtiön velvoitteista. Käytännössä pienissä yhtiöissä omistajat ovat kuitenkin omissa nimissä toimimisen lailla vastuussa henkilökohtaisesti yhtiön varoista ja veloista. (Villa ym. 2007, 17.)

2.1 Toiminimi yritysmuotona

Luonnollisen henkilön on mahdollista harjoittaa yritystoimintaa henkilökohtaisesti ilman, että liiketoimintaa varten olisi perustettu erillistä yhtiötä. Hallinnollis-byrokraattisesti yksinkertaisin yritysmuoto on luonnollisen henkilön itsensä työllistäminen yksityisenä yrittäjänä. Luonnollinen henkilö toimii tässä tapauksessa omissa nimissään ja omaa henkilökohtaisen vastuun omista sitoumuksistaan. Tällöin kyseessä on joko yksityinen ammatinharjoittaja tai yksityinen elinkeinonharjoittaja. (Villa ym. 2007, 17, 21.)

Yksityinen ammatinharjoittaminen on luonnollisen henkilön harjoittamaa työtä, joka on monesti henkilön pääasiallinen työ. Ammatinharjoittajalle on ominaista, että yritystoiminta ei edellytä merkittävää pääomapanosta, vaan yrittäjän muodollinen ja käytännöllinen pätevyys sekä ammattitaito toimivat pääasiassa yritystoiminnan panoksena. Ammatinharjoittaja on yritystoiminnastaan kirjanpito-, vero- ja ilmoitusvelvollinen. (Villa ym. 2007, 20 – 21.)

Yksityinen elinkeinonharjoittaminen tarkoittaa terminä ammatinharjoittamista laajempaa yritystoimintaa. Juridisesti katsottuna ammatinharjoittamisella ja yksityisellä elinkeinonharjoittamisella ei ole kuitenkaan eroa. Ammatinharjoittaja toimii itsenäisesti, joten hän voi tehdä harkinnanvaraisia päätöksiä ja linjauksia yritystoiminnastaan. Toimintaa harjoitetaan omissa nimissä, joten yrittäjän vastuu on henkilökohtainen. Kaikki yrittäjän tekemät sopimukset sitovat ammatinharjoittajaa henkilökohtaisesti. Ammatinharjoittajan toiminnalle ei ole kuitenkaan säädetty omaa erillistä lainsäädäntöä. (Villa ym. 2007, 20 - 21.)

Yksityisen ammatinharjoittajan henkilökohtainen vastuu koskee hänen harjoittamaansa yritystoimintaa. Yksityisyrittäjä muodostaa yhteisen taloudellisen kokonaisuuden liikkeenharjoittajana sekä yksityishenkilönä, joten yritystoiminnan ja yksityishenkilön varoja ei eriytetä toisistaan. Yksityisliikkeen omaisuus on näin ollen välittömästi ammatinharjoittajan henkilökohtaista varallisuutta. Jos yksityisliikkeelle lankeaa vahingonkorvaus- tai rikosoikeudellinen vastuu, koskevat vastuuasia yrittäjää henkilökohtaisesti. (Villa ym. 2007, 20 - 21.)

Ammatinharjoittajan kantaessa henkilökohtaisen vastuun yrityksen varoista ja veloista muistuttavat yksityisliikkeen rahoitusvaihtoehdot tavallista yksityistalouden rahoitusmallia. Ammatinharjoittaja rahoittaa liiketoimintansa omalla henkilökohtaisella varallisuudellaan ja tarvittaessa omalla henkilökohtaisella velallaan. Villa (2007, 22) toteaaakin, että ammatinharjoittajan rahoitusmahdollisuudet ovat hyvin rajallisia verrattuina muihin Suomessa toimiviin yhtiömuotoihin. Rahoitusmahdollisuuksien rajallisuus on hänen mukaansa myös syy, joka rajoittaa yksityisliikkeen laajentumis- sekä toimintamahdollisuuksia.

2.1.1 Yksityisliikkeen palkanmaksu

Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei voi maksaa verovähennyskelpoista palkkaa itselleen, puolisolleen tai alle 14-vuotiaalle lapselleen. Yksityisen ammatinharjoittajan verotettava palkkatulo määräytyy yritystoiminnan tilikauden tuloksesta. Tästä johtuen yksityisyrittäjä voi siirtää vapaasti varoja yritystoiminnastaan henkilökohtaiseen käyttöön. (Verohallinto 2012a.)

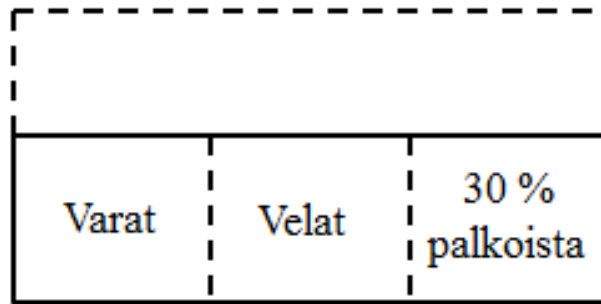
Yksityinen ammatinharjoittaja vastaa henkilökohtaisesti yrityksensä varoista, veloista ja tätä kautta yksityisotoistaan. Päätöstä elinkeinotoiminnan varojen yksityiskäytöstä ei siis tarvitse tehdä omana, erityisenä päätöksenä. Myöskään yksityisottojen nostaminen yrityksestä ei ole sidottu yrityksen tulokseen. (Villa ym. 2007, 20 - 21.)

Yksityinen ammatinharjoittaja ei voi näin ollen varsinaisesti nostaa yrityksestä verovähennyskelpoista palkkaa itselleen, koska toiminta on yksityishenkilön omaa henkilökohtaista toimintaa (Leppiniemi 2010, 171). Muille kuin itselle, verotettavalle puolisolle tai alle 14-vuotiaalle lapselle maksettu palkka on kuitenkin normaalisti verovähennyskelpoista kulua (Rajala 2013, 54).

2.1.2 Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus

Yritystoiminnan tulos jaetaan osittain pääomatuloksi ja osittain ansiotuloksi. Tulon jakamisen pohjana toimii elinkeinotoiminnan nettovarallisuus. Yksityisen liikkeenharjoittajan nettovarallisuus lasketaan siten, että elinkeinotoiminnan varoista vähennetään elinkeinotoiminnan velat. Lisäksi nettovarallisuuteen huomioidaan 30 prosenttia edellisen 12 kuukauden aikana maksetuista palkoista. (Verohallinto 2011a.)

Nettovarallisuutta laskettaessa yrityksen varoiksi katsotaan kaikki yritykselle kuuluva varallisuus. Elinkeinonharjoittajan yksityisomaisuutta ei kuitenkaan lähtökohtaisesti lasketa elinkeinotoiminnan varoihin. Elinkeinotoiminnan varoiksi katsotaan tässä tapauksessa esimerkiksi rakennukset, kiinteistöt, koneet ja kalusto, osakkeet, käteisvarat ja myyntisaamiset sekä vaihto-omaisuus. Yritykselle kuuluvan tavallisen pankkitilin omaisuutta ei puolestaan lueta nettovarallisuuteen. Yritystoiminnan velat huomioidaan nettovarallisuuteen ainoastaan elinkeinotoimintaan kuuluvien velkojen osalta. Yksityishenkilöiden velat eivät siis sisälly nettovarallisuuteen. (Verohallinto 2011a.) Kuviossa 2 havainnollistetaan elinkeinotoiminnan nettovarallisuuden muodostumisen perusteet.

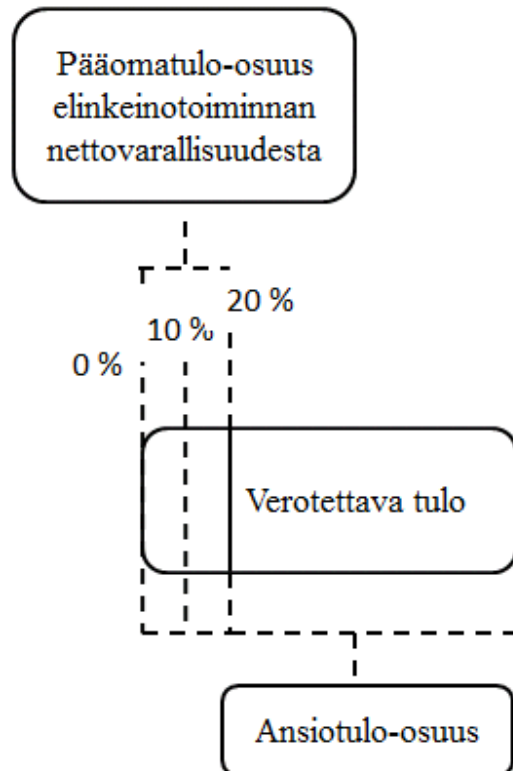
KUVIO 2. Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus

Jos jokin hyödyke (esimerkiksi auto tai asunto) on sekä yksityisessä käytössä, että yritystoiminnan käytössä, katsotaan hyödykkeen kuuluvan yrityksen varoihin, jos sen käyttö yritystoiminnassa on enemmän kuin 50 prosenttia (Verohallinto 2011a).

2.1.3 Tulon jakautuminen elinkeinotoiminnassa

Yksityisellä ammatinharjoittajalla yritystulo jakautuu ansiotuloksi ja pääomatuloksi. Ansiotulon ja pääomatulon osuudet määräytyvät elinkeinotoiminnan nettovarallisuuden pohjalta. Yrittäjän pääomatulo-osuuden määrä on lähtökohtaisesti ja enimmillään 20 prosenttia sen nettovarallisuudesta. Yrittäjä voi vaatia pääomatulo-osuudeksi halutessaan 10 prosenttia tai nolla prosenttia. Pääomatulo-osuuden suuruus kannattaakin vaatia sillä perusteella, kuinka suuri yritystoiminnan verotettava tulo lopulta on. Käytännössä tämä tarkoittaa vertailua: Mitä tuloluokkaa käyttämällä elinkeinonharjoittajalle jää pienin verorasitus. Tilikauden veronalaisen tulon pääomatulo-osuuden ylijäämä on automaattisesti verotettavaa ansiotuloa. (Koponen 2011,242.)

Ammatinharjoittajan yritystulo jaetaan ansiotulo- ja pääomatulo-osuuksiin siten, että tilikauden verotettavasta tulosta erotetaan aluksi yrittäjälle muodostuva pääomatulon osuus (Villa ym. 2007, 22). Jos elinkeinotoiminnan velat ovat suuremmat kuin varat, katsotaan yrityksen tulon olevan kokonaan ansiotuloa (Verohallinto 2011). Kuviossa 3 esitetään yritystulon jakautumisen perusteet.

KUVIO 3. Tulon jakautuminen elinkeinotoiminnassa

Tuloluokat muodostuvat ansiotulosta ja pääomatulosta. Ansiotulo verotetaan Tuloverolain (30.12.1992/1535) mukaisesti progressiivisen tuloveroasteikon perusteella. Valtion tuloveroasteikko löytyy liitteestä 1.

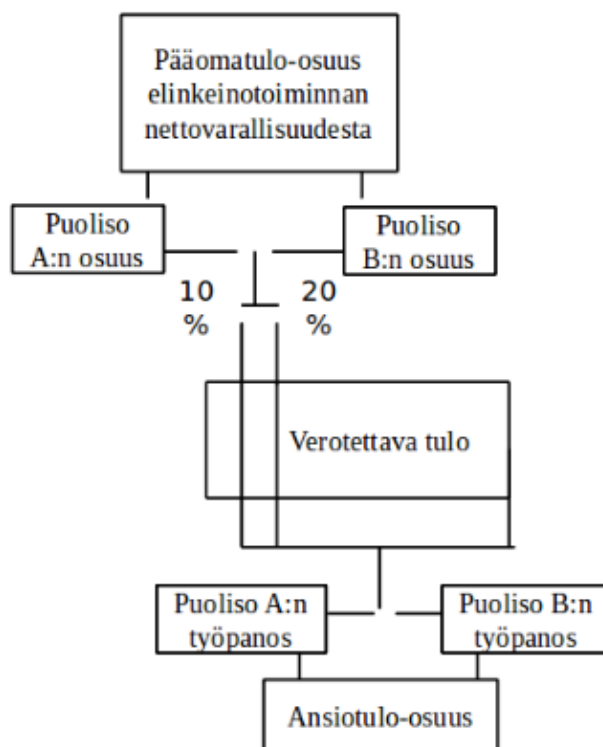
Pääomatuloveron osuus on ollut vuodesta 2012 lähtien 30 prosenttia pääomatulon osuudesta. 50 000 euron pääomatulon ylittävältä osalta pääomatuloveron osuus on 32 prosenttia. (Verohallinto 2012b.)

2.1.4 Yritystulon jakaminen yrittäjäpuolisoiden kesken

Elinkeinotoiminnan verotettavan tulon pääomatulo- sekä ansiotulo-osuus jaetaan puolisoitten kesken, kun yrittäjäpuolisot harjoittavat liiketoimintaa yhdessä. Toisen puolison työpanoksen jäädessä huomattavan pieneksi, voi verohallinto kuitenkin katsoa, ettei toimintaa harjoiteta yhdessä. Yrittäjäpuolisot eivät voi myöskään jakaa yritystuloa keskenään, jos puolisoit eivät harjoita samaa elinkeinotoimintaa. (Villa ym 2007, 227.)

Puolisoiden työskennellessä yhdessä yksityisliikkeessä jaetaan ansiotulo-osuus puolisoille heidän työpanostensa perusteella. Pääomatulo-osuus jaetaan yrittäjäpuolisoiden välillä siinä suhteessa kuin heidän omaisuutensa jakautuu suhteessa elinkeinotoiminnan varoihin. Työpanosten ja pääomatulo-osuuksien katsotaan kuitenkin lähtökohtaisesti olevan samansuuruisia, jos yrittäjäpuolisot eivät osoita tai vaadi muuta. (TVL 30.12.1992/1535, 14.2, 14.3 §.)

Ansiotulo-osuutta jaettaessa puolisoiden kesken otetaan jakoperusteissa huomioon puolisoiden työpanos. Tällöin punnitaan puolisoiden ajallista osuutta tehdystä työstä, mutta merkityksellistä on myös yrittäjäpuolisoiden ammattitaito, pätevyys sekä työn vaativuus ja työn tosiasiallinen vaikutus itse yritystoimintaan. (Villa ym 2007, 227.) Kuviossa 4 esitetään tulon jakautumisen perusteet yrittäjäpuolisoiden kesken.

KUVIO 4. Tulon jakautuminen yrittäjäpuolisoiden kesken

Yrittäjäpuolisoiden kohdalla sovelletaan 10 prosentin pääomatulo-osuutta ainoastaan silloin, kun molemmat puolisoista menettelyä vaativat. Vaatimus pitää

lisäksi tehdä ennen verotuksen päättämistä. Muussa tapauksessa pääomatuloosuus on 20 prosenttia yrityksen nettovarallisuudesta. (Koponen 2011, 242.)

2.2 Kirjanpidon järjestäminen

Kirjanpito on kurinalainen ja systemaattinen järjestelmä, johon kirjataan yritystoiminnan taloudelliset tapahtumat. Kirjanpitolaki määrittää tarkoin, miten kirjanpidon kirjaukset merkitään ja minkälaisia selvityksiä tai yhteenvetoja kirjanpidosta on laadittava. (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 22.)

Aloittavan yrityksen yksi ensimmäisistä tehtävistä on järjestää kirjanpito. Yrityksen kirjanpito voidaan toimittaa itse tai tarvittaessa se voidaan ulkoistaa joko osittain tai kokonaan. (Lindfors 2009, 23.) Uuden yrittäjän kannattaakin ulkoistaa kirjanpito ammattilaiselle, jos taloushallinnon oma osaaminen ei talouden hoitamiseen riitä (Saari 2013, 42).

Kirjanpitolautakunta on antanut lausunnon kirjanpidon erilläänpitotehtävästä (KILA 1471/1997): ”Kirjanpidon päätehtävä on pitää kirjanpitovelvollisen rahat, menot ja tulot erillään toisten kirjanpitovelvollisten ja muiden talousyksikköjen rahoista, menoista ja tuloista.”

Kirjanpidon erilläänpitotehtävän noudattaminen on yksi kirjanpidon tärkeimmistä velvoitteista. Jos yrittäjä ei noudata erilläänpitovelvoitetta, saattaa tämä pahimmillaan johtaa, että koko kirjanpito katsotaan epäluotettavaksi. Kirjanpidon epäluotettavuus johtaa vakavimmillaan niin verotuksellisiin kuin rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Seurauksena voivat olla muun muassa erilaiset sanktiot. Jos kirjanpitoa ei voida pitää luotettavana, saatetaan verotus toimittaa kirjanpidon epäluotettavuuden takia arvioverotuksena. (Leppiniemi 2010, 212.)

2.2.1 Tilinpäätös

Tilinpäätös pohjautuu aiemmin tilikauden aikana kirjanpitäjän tekemiin liiketapahtumien kirjauksiin (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 22). Pienen kirjanpitovelvollisen tilinpäätös muodostuu tuloslaskelmasta, taseesta sekä tarvittaessa liitetiedoista. Tuloslaskelma esittää selvityksen, kuinka tilikauden

tulokseen on päästy. Tase kertoo puolestaan yrityksen taloudellisen aseman tilinpäätöspäivältä. Tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden aikana tilikauden päättymisestä. (KPL 30.12.1997/1336, 3.1 §, 3.6 §.)

Pienellä yrittäjällä tarkoitetaan kirjanpitolain määrittämää kirjanpitovelvollista, jolla ylittyy enintään yksi raja seuraavista kolmesta ehdosta viimeksi päättyneeltä sekä välittömästi sitä edeltäneeltä tilikaudelta:

”1) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7 300 000 euroa

2) taseen loppusumma 3 650 000 euroa

3) palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä” (KPL 30.12.1997/1336, KPL 3.9 §.)

Pienyritykselle riittää, että yritys laatii niin sanotusti suppeat tilinpäätöksen liitetiedot (Kirjanpitoasetus 1339/1997, 2.11 §).

2.2.2 Tavoitetulos sekä kriittinen ja ei-kriittinen tilinpäätös

Kirjanpidon tavoitetulos tarkoittaa tulosta, jonka yritys pyrkii saavuttamaan tilikauden lopuksi. Yrityksen kirjanpidon tulos on pohjana verotettavan tulon laskemisessa, joten tavoitetuloksen asettaminen tarkoittaa, että samalla asetetaan tavoite verotettavasta tulosta. (Penttilä 2003, 356.)

Tilinpäätöksen sanotaan olevan kriittinen, kun tilinpäätöstä muodostettaessa ei tilinpäätäjällä ole käytettävissä riittävästi menetelmiä tai vaihtoehtoja tavoitetuloksen saavuttamiseksi. Tilinpäätös on siis kriittinen silloin, kun tavoitetulosta ei saavuteta. (Leppiniemi & Walden 2010, 335.)

Kriittinen tilinpäätös on kyseessä, kun keinot ja resurssit tavoitetuloksen saavuttamiseksi loppuvat. Toisinsanoen tämä tarkoittaa, että kuluvarasto on tyhjä. Penttilä painottaa (2003, 356), että kriittisessä tilinpäätöksessä tilikauden tulos yleensä muodostuu tavoiteltua tulosta suuremmaksi. (Penttilä 2003, 356.)

Kun tavoitetulos saavutetaan, sanotaan tilinpäätöksen olevan ei-kriittinen. Ei-kriittisessä tilinpäätöksessä on aina kriittistä tilinpäätöstä enemmän liikkumavaraa tilinpäätössuunnittelun suhteen. (Leppiniemi & Walden 2010, 335.)

Ei-kriittinen tilinpäätös antaa käytännössä tilinpäätössuunnittelulle tilaa. Ei-kriittisessä tilinpäätöksessä ei yleensä kuitenkaan tarvitse, kannata tai edes voi käyttää kaikkia käytettävissä olevia tuloksenjärjestelyn keinoja.

Tilinpäätössuunnittelun yhteydessä tilinpäätäjän kannattaakin tosiasiaassa punnita, mitä kuluvaraston keinoja ja menetelmiä tilinpäätöksessä käytetään ja toisaalta, mitkä keinot jätetään käyttämättä. (Leppiniemi & Walden 2010, 335.)

2.2.3 Kuluvarasto

Kuluvarasto tarkoittaa pelivaraa, joka tilinpäätäjällä on käytössään tuloksen vaikuttamisen suhteen. Kuluvarasto on aina tilikauden aikana suurempi kuin tilinpäätöshetkellä, joten tilikauden aikana yrittäjän vaikutusmahdollisuudet tulokseen ovat olennaisesti paremmat kuin tilinpäätöksen hetkellä. (Leppiniemi & Walden 2010, 333.)

Kuluvarasto voi tarkoittaa esimerkiksi mahdollisuutta jaksottaa liiketoiminnan tapahtumia tuleville tilikausille tai toteuttaa liiketapahtumat kyseisen tilikauden aikana. Tilikauden tulokseen voidaan vaikuttaa myös muun muassa ostopäätöksillä tai myynnin ajoittamisella ennaltamääritettyyn ajankohtaan. Yksityinen ammatinharjoittaja voi vaikuttaa verotettavan tulon määrään niinkin yksinkertaisesti kuin esimerkiksi säätelemällä työpanostaan. (Leppiniemi & Walden 2010, 334.)

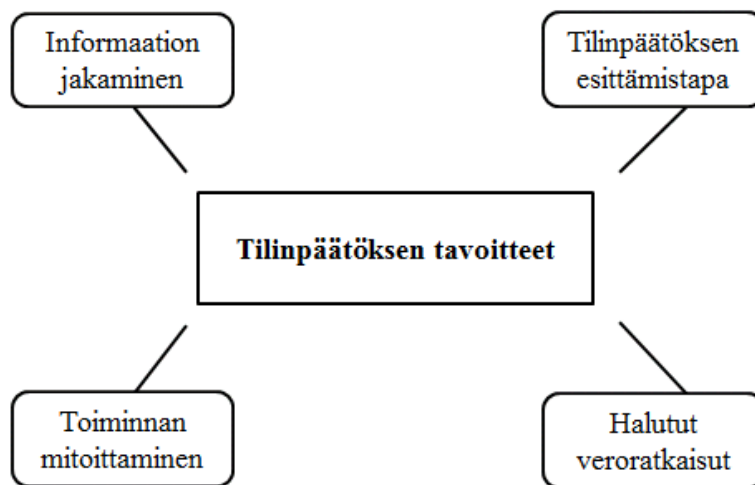
Valtaosa tilikauden tuloista ja menoista täytyy kirjata suoriteperusteen mukaisesti samalle tilikaudelle. Suoriteperuste tekee huomionarvoiseksi, ettei tilinpäätäjällä loppujen lopuksi ole välttämättä edes montakaan harkinnanvaraista jaksotettavissa olevaa tulo- tai menokirjauksen mahdollisuutta. Lisäksi, tilikauden tulokseen suuremmin vaikuttavissa toimenpiteissä tulee noudattaa menettelytapojen jatkuvuuden periaatteen mukaisesti samoja laskentaperusteita tilikaudesta toiseen. Kun valinta on tehty ja pelivara käytetty, ei vaihtoehtoisia menettelytapoja enää yksittäisen tilinpäätöksen suhteen ole juurikaan mahdollista tehdä. Tilinpäätössuunnittelun käytettävissä oleva tulokseen vaikuttamisen pelivara voi olla muun muassa tilinpäätössiirrot, joita ovat esimerkiksi poistoerot sekä vapaaehtoiset varaukset. (Leppiniemi & Walden 2010, 333 – 334.)

2.2.4 Tilinpäätössuunnittelu ja sen tavoitteet

Tilinpäätöksen laatimismenettely on tärkeä osa tilinpäätöstä ja sen suunnittelua. Ennen tilinpäätöstä olisi järkevää tehdä tilannekatsaus: Missä mennään ja mitä on vielä odotettavissa. Tilannekatsauksen avulla pyritään minimoimaan yllätykset, jotta tilinpäätöshetkellä voidaan hyödyntää käytettävissä olevat menetelmät ja vaihtoehdot. (KPMG 2001, 188.)

Tilinpäätössuunnittelun tavoitteet vaihtelevat sekä tapauskohtaisesti että tilannekohtaisesti. Tilinpäätössuunnittelun yksi tavoite on jakaa informaatiota yrityksen sidosryhmille. Tilinpäätöksen informaation jakamisella tarkoitetaan, että eri sidos- ja intressiryhmiä palvelevat tiedot olisi tilinpäätöksestä saatavilla vaivattomasti. (Leppiniemi & Walden 2010, 18.)

Tilinpäätöksen tavoitteellinen esittämistapa voi olla joko selkeä, avoin ja informatiivinen tai se voi jättää paljastamatta yritystoiminnallisesti kriittiset tiedot. Tilinpäätössuunnittelun yhtenä tavoitteena voi myös olla tilikauden tuloksen suunnittelu sekä toiminnan mitoittaminen halutun suuruiseksi. Erääksi tilinpäätössuunnittelun päämääräksi nimetään lisäksi omien intressien mukaisten veroratkaisujen aikaansaaminen. (Leppiniemi & Walden 2010, 18 – 19.) Kuviossa 5 havainnollistetaan tilinpäätössuunnittelun tavoitteet.

KUVIO 5. Tilinpäätöksen tavoitteet

2.3 Yritystoiminnan operointi kohti tilinpäätöstä

Teoriaosuuden ensimmäisessä luvussa käsiteltiin toiminimen ominaispiirteitä yritysmuotona. Luvun aluksi kerrottiin toiminimen peruseriaatteista sekä toiminimen tulon jakautumisen perusteista. Luvun toisessa alaluvussa käsiteltiin yritystoiminnan taloushallinnon järjestämistä yleisellä tasolla, jonka jälkeen painopiste siirtyi kohti tilinpäätöstä.

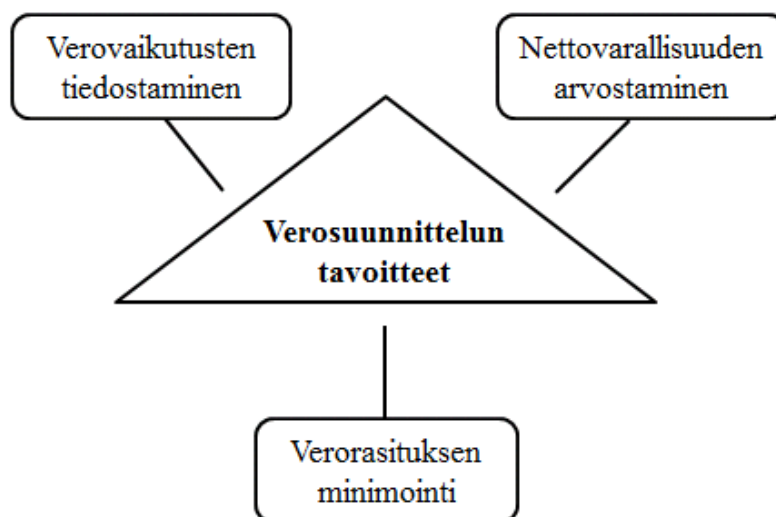
Ensimmäisen teorialuvun asiasisältö on hyvin yleisen tason teoriaa. Huomionarvoista kuitenkin on, että aineiston valintaperusteena on ollut kohdeyrittäjän yritystoiminta.

Luvun tarkoitus on johdattaa lukija yritystoiminnan aloittamisesta kohti tilinpäätöstä. Luku päättyy tilinpäätöksen tavoitteisiin, jossa yhdeksi tavoitteeksi on listattu tavoitteellisten veroratkaisujen saavuttaminen. Seuraava luku jatkaa tästä aiheesta, jossa käsitellään verotuksen ja tilinpäätöksen keskinäistä yhteyttä.

3 VEROTUS OSANA TILINPÄÄTÖSTÄ

Verotus on jatkuvasti läsnä yrityksen ja yrittäjän elämässä. Lähtökohta on, että oikea vero pitäisi maksaa oikeaan aikaan. (Saari 2013, 42.) Kirjanpito ja verotus liittyvät olennaisesti toisiinsa, näin ollen myös tilinpäätös ja ammatinharjoittajan veroilmoitus ovat läheisessä suhteessa keskenään. Vaikka tilinpäätös ja sen suunnitteleminen eivät ensisijaisesti keskittyisikään verosuunnitteluun, voivat tilinpäätöksen kustannukset nousta suuriksi, jos verotuksellista näkökulmaa ei huomioida tilinpäätöstä laadittaessa. (Leppiniemi 2010, 3, 7.)

Verosuunnittelun tavoite on huomioida verovaikutukset yrityksen toiminnassa niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä. Verosuunnittelu ja verotuksen tiedostaminen auttavat ehkäisemään hallitsemattomien veroseuraamusten syntymisen. Verosuunnittelun osalta ei kuitenkaan pidä unohtaa verotuksellisesti edullisten toimenpiteiden tavoitteellisuutta eli toisin sanoen maksettavaksi tulevan veron minimoimista. Lisäksi verosuunnitteluksi voidaan mieltää nettovarallisuuden arvostaminen tietyn suuruiseksi. (Leppiniemi & Walden 2010, 17, 19.) Verosuunnittelun tavoitteet pienyrityksen näkökulmasta on havainnollistettu kuviossa 6.

KUVIO 6. Verosuunnittelun tavoitteet

3.1 Verotettavan elinkeinotulon laskeminen

Elinkeinoverolailailla (EVL) ja kirjanpitolailailla on erilaiset tavoitteet: Kirjanpitolaki säättää yrityksen rahaliikenteen kulkua, kun taas elinkeinoverolain tarkoitus on määrittää verovuoden verotettava tulon perusteet. Elinkeinotoiminnan verotus toimitetaan aina lähtökohtaisesti kirjanpidon pohjalta. Tilikauden kirjanpidon tulos tai tappio selviää tilinpäätöksestä. Verotettavaa elinkeinotuloa laskettaessa ei ole uudelleen enää aiheellista selvittää verovuonna syntyneitä tuottoja tai kuluja yksityiskohtaisesti, vaan verotettavan tulon laskemisen pohjana käytetään tilinpäätöksessä olevan tuloslaskelman tulosta. (Myrksy & Linnakangas 2003, 52.)

Kirjanpidon tulos ei ole välittömästi verotettavan tulon perusteena, koska kirjanpitolaki ja elinkeinoverolaki ratkaisevat laskennallisia jaksotus- ja laajuusongelmia osittain eri tavoin. Verovuoden lopullinen verotettava tulos saadaan selvitettyä, kun tilikauden tulosta oikaistaan niiden erien osalta, joita kohdellaan verotuksessa eri tavoin kuin kirjanpidossa (Myrksy & Linnakangas 2003, 52.)

Elinkeinotoiminnan verotettava tulos lasketaan siten, että verovuonna syntyneistä veronalaisista tuloista vähennetään verovuoden verovähennyskelpoiset kulut sekä muut samalle verovuodelle jaksotettavat verovähennyskelpoiset kuluerät (EVL 24.6.1968/360, 3.1 §).

Elinkeinonharjoittajan verotus toimitetaan veroilmoituksen pohjalta. Veroilmoitus voidaan antaa joko sähköisessä muodossa internetissä tai paperisella veroilmoituslomakkeella. Paperisen veroilmoituksen katsotaan annetun sinä päivänä, kun veroilmoitus on jätetty postiin. (Koponen 2011, 295.)

3.2 Elinkeinotoiminnan veroilmoitus ja 5-lomakkeen sisältö

Verohallinto toimittaa lähtökohtaisesti kaikille elinkeinonharjoittajille liikkeen- ja ammatinharjoittajan veroilmoituslomakkeen (5-lomake). Jos elinkeinonharjoittaja ei kuitenkaan saa veroilmoituslomaketta automaattisesti, tulee hänen hankkia ja täyttää veroilmoitus oma-aloitteisesti. Ammatinharjoittajan puoliso palauttaa veroilmoituksen yrittäjän kanssa samaan aikaan eli viimeistään ennaltamäärätyinä jättöpäivänä. Esitäytettyä veroilmoitusta ei tarvitse erikseen palauttaa, jos siinä olevia tietoja ei muuteta taikka korjata. (Rajala 2013, 53.)

Verovelvollinen voi käytännössä muuttaa ja täydentää verotustaan verotuksen päättämiseen saakka. Koponen huomauttaa (2011, 295), että elinkeinotoiminnassa verotuksen muuttaminen ja täydentäminen vaativat usein kuitenkin tilinpäätöksen ja kirjanpidon muuttamista. (Koponen 2011, 295.) Verovuosi päättyy verotusvuoden lokakuun lopussa. Ilmoitusvelvollisuudesta aiheutuneet puutteet ja laiminlyönnit veroilmoituksessa voivat aiheuttaa rangaistusmenettelyä veronkorotuksen. (VML 18.12.1995/1558, 32 §, 49 §.)

Elinkeinonharjoittaja antaa tarvittaessa veroilmoituksen liitteinä täydennyslomakkeita. Kirjanpitolain velvoittamia tilinpäätöstä ja tase-erittelyä ei kuitenkaan ole aiheellista liittää elinkeinonharjoittajan veroilmoituksen yhteyteen, vaan tilinpäätösasiakirjat voidaan toimittaa vasta veroviranomaisen pyynnöstä. (Rajala 2013, 53.)

Ammatinharjoittajat ja liikkeenharjoittajat ilmoittavat verot sekä veron perusteet veroilmoituksella. Veroilmoituslomakkeella ilmoitetaan kaikki tiedot, jotka vaikuttavat elinkeinonharjoittajan tuloverotukseen. Elinkeinonharjoittaja ilmoittaa liiketoiminnan ulkopuoliset, henkilökohtaiset vähennys- ja tulotiedot henkilöasiakkaiden veroilmoituksella sekä tarvittaessa liitelomakkeilla. (Verohallinto 2010.) Ammatinharjoittajan veroilmoituslomake liitteinä 2 – 5.

5-lomakkeen etusivulla on määritetty verovelvollisen yleiset tiedot: Nämä verovelvollisen yksilöintitiedot tulee tarkistaa ja tarvittaessa korjata oikein. Elinkeinotoiminnan yleisten tietojen jälkeen tulee lomakkeen ensimmäinen varsinainen kohta, tuloverolaskelma. (Verohallinto 2012c.)

Tuloverolaskelmassa (I) ilmoitetaan elinkeinotoiminnan tuotot ensimmäisellä sivulla sekä vähennyskelpoiset kulut lomakkeen toisella sivulla.

Elinkeinotoiminnan tuottojen ja – kulujen kohdassa on kaksi saraketta: Kirjapito ja verotus. Kirjanpitosarake on tarkoitettu niiden kulu- ja tuottoeriin liittyen, joissa kirjanpidossa huomioitu arvo eroaa verotuksessa huomioitavaan arvoon. Vaikka kirjapito- ja verotusarvot eivät eroaisi toisistaan lainkaan, on molemmat sarakkeet täytettävä kaikesta huolimatta. (Verohallinto 2012c; Rajala 2013, 54.)

Tuloverolaskelmassa liikevaihto-kohtaan merkitään aina arvonlisäveroton liikevaihto. Ostot ja varaston muutos merkitään puoletaan veroilmoituslomakkeella samaan ruutuun. Lisäksi huomionarvoista on, että yksityiskäytön osuus tulee huomioida lomakkeella tulouttamalla, jos tätä ei ole vielä tehty kirjanpidossa. (Rajala 2013, 54.)

Lomakkeen toisessa (II) osiossa vaaditaan tappiollisen tuloksen vähentäminen pääomatuloista. Kyseisessä kohdassa elinkeinonharjoittaja ilmoittaa verovuoden tappiosta sen osan, jonka hän haluaa vähentää pääomatuloistaan. Myös yrityspuolisoiden tappiovaatimus tehdään tässä kohdassa. (Verohallinto 2012c.)

Kolmannessa (III) osiossa ilmoitetaan yritystulon jakaminen yrittäjäpuolisoiden kesken. Elinkeinotoiminnan nettovarallisuuden prosentuaalinen omistusosuus vaikuttaa yrittäjäpuolisoiden pääomatulo-osuuden määrään. Yrittäjäpuolisoiden työpanos vaikuttaa puolestaan ansiotulo-osuuteen. (Verohallinto 2012c; Rajala 2013, 57.)

Veroilmoituksen neljänteen (IV) kohtaan täytetään elinkeinonharjoittajan tekemät jaksotukset (poistot), jotka ovat kohdistuneet irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenuun sekä mahdollinen lisäpoiston osuus. Jos elinkeinotoiminnassa on käytössä muutakin kuin irtainta käyttöomaisuutta, tulee erittely poistoista tehdä lomakkeella 62. (Verohallinto 2012c.)

Elinkeinotoiminnan veroilmoituslomakkeen viidennessä (V) kohdassa ilmoitetaan eritelty selvitys yrityksen käyttöomaisuuteen kuuluvan auton yksityiskäytöstä. Lisäksi samassa kohdassa annetaan tiedot rahan yksityisostoista sekä rahan sijoittamisesta elinkeinotoimintaan. (Verohallinto 2012c.)

Kuudennessa (VI) kohdassa annetaan selvitys yksityisasunnon käyttämisestä elinkeinotoiminnassa, tilapäisten työmatkojen aiheuttamasta lisävähennyksen aiheuttamasta kulusta sekä yksityisvaroihin kuuluvan auton käytöstä elinkeinotoiminnassa. Yksityisvaroihin kuuluvan auton ollessa elinkeinotoiminnan käytössä, ilmoitetaan lomakkeelle sekä kokonaisajokilometrimäärä verovuoden ajalta, että elinkeinotoiminnan osuus kokonaisajoista. (Verohallinto 2012c.)

Ammatinharjoittajan veroilmoituksen seitsemännessä (VII) kohdassa täytetään laskelma vähennyskelvottomista korkokuluista, joiden vähennyskelvottomuus johtuu siitä, että oma pääoma on yksityisottojen takia negatiivinen, kun yksityisotot on rahoitettu lainarahalla. Korkokulujen vähennyskelvottomuus johtuu tällöin siitä, että ainakin osa rahalainasta kohdistuu yksityisottoihin, jotka eivät ole vähennettävissä tulonhankkimisvelan korkoina. Vähennyskelvottomat korot huomioidaan tuloverolaskelmalla korkokuluja ilmoitettaessa. (Verohallinto 2012c.)

5-lomakkeen kahdeksannessa (VIII) osiossa ilmoitetaan varallisuuslaskelman avulla yrityksen varat ja velat tilikauden viimeisen päivän tietojen pohjalta. Varallisuuden arvoksi ilmoitetaan poistamaton hankintameno-osuus. Veroilmoituksen varallisuuslaskelmaan ilmoitettavat arvot saattavatkin poiketa kirjanpidon tasearvojen kanssa. (Verohallinto 2010.)

Niiden rakennusten, rakennelmien, arvopapereiden ja kiinteistöjen arvot, jotka kuuluvat muuhun kuin vaihto-omaisuuteen tai sijoitusomaisuuteen, arvostetaan varallisuuslaskelmassa verotusarvoon tai verotuksen poistamattomaan hankintamenuun riippuen siitä, kumpi arvoista on suurempi. Jokainen rakennuksen, rakennelman ja kiinteistön arvo verrataan erikseen. (Verohallinto 2010.)

Yritystoiminnan velan määräksi ilmoitetaan yleisesti velkojen nimellisarvo. Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus tarkoittaa sen sijaan yrityksen varallisuusasemaa, kun elinkeinotoiminnan varoista on vähennetty elinkeinotoiminnan velat sekä, kun siihen on lisätty edellisen 12 kuukauden aikana maksetut palkat. (Verohallinto 2012c.)

Liikkeen- ja ammatinharjoittajan veroilmoitukseen ilmoitetaan vielä eritelty tieto yritystoiminnan omasta pääomasta (IX), toimintavarauksen määrästä (X), verovuoden aikana maksetuista palkoista (XI) sekä tiedot arvopapereiden ja kiinteistöjen luovutusvoitoista, jotka ovat olleet elinkeinotoiminnan käyttöomaisuutta (XII). (Verohallinto 2012c.)

Yksityisen ammatinharjoittajan veroilmoituksen viimeisessä osiossa (XIII) elinkeinonharjoittaja voi halutessaan vaatia elinkeinotoiminnan pääomatulo-osuuden määrän. Paperilomakkeena palautettava elinkeinonharjoittajan veroilmoitus varmennetaan kirjoittamalla lomakkeeseen päivämäärä, allekirjoitus ja nimen selvennys. Sähköisesti palautettavan veroilmoituksen tunnistautumisen tapahtuu sähköisellä varmennuksella. (Verohallinto 2010.)

3.3 Menon vähennyskelpoisuus

Elinkeinoverolaki säättää tulon veronalaisuudesta ja menon vähennyskelpoisuudesta. Leppiniemi (2010, 90) kiteyttää pääsäännön: ”Tulot ovat veronaisia ja menot vähennyskelpoisia, ellei toisin ole säädetty”.

Verovelvollisella on oikeus tavoitella liiketoiminnan tuottoa parhaalla arvioimallaan tavalla. Menon vähennyskelpoisuutta pohdittaessa ei siis ole relevanttia, onko kyseinen kulu tuottanut tuloa. Menoja vähennyskelpoisuutta arvioitaessa oleelliseksi käytännössä muodostuu menojen tulonhankkimistarkoitus. Tulonhankkimistarkoituksen kautta siis käytännössä arvioidaan, onko meno verovähennyskelpoinen vai ei. Lähtökohtaisesti kaikki tulonhankkimisesta tai tulon säilyttämisestä aiheutuneet menot ovat verovähennyskelpoista kulua. (Myrksy & Linnakangas 2003, 90.)

Tulonhankkimistarkoitukseen suunnattujen menojen lisäksi verovähennyskelpoisia ovat menot, jotka ovat tuottaneet tuloa. Verovähennyskelpoisia menoja eivät kuitenkaan ole elantomenot eivätkä voitonjaon mukaiset varat. (Koponen 2011, 41.)

Suoriteperiaatteen (EVL 24.6.1968/360, 22 §) mukaan meno kirjataan sille tilikaudelle, jona meno on syntynyt. Suoriteperusteisuus on myös edellytys, että meno voidaan kirjata kirjanpidossa tilikauden kuluksi. Lisäksi menon täytyy olla tosiasiallisesti syntynyt, jotta se on kulukirjauskelpoinen. (Koponen 2011, 41.)

Menon jaksottaminen tarkoittaa, että yhden tilikauden kuluna käsitellään niitä menoja, joista ei tulevilla tilikausilla ole enää odotettavissa tuloa. Muut menot aktivoidaan taseeseen, jossa tarkoituksena on jakaa kulu useammille tilikausille menoksi. Menot vähennetään tässä tapauksessa poistomenettelyn avulla. (Koponen 2011, 41.)

Korkojen vähennyskelpoisuus muodostuu velallisen maksamiin korkoihin, kun korkovähennyksen edellytykset täyttyvät. Luonnollisen henkilön vähennyskelpoiset korkomenot vähennetään verotuksessa lähtökohtaisesti pääomatulosta. Jos korkoa ei saa vähennettyä pääomatulosta, vähennetään korkokulut ansiotulosta pääomatulon alijäämähyvityksen muodossa. (Verohallinto 2012, 435.)

Velan korot ovat verovähennyskelpoisia, jos laina on otettu tulonhankkimistoimintaa, oman asunnon hankkimista tai opintolainaa varten. Se, onko esimerkiksi kiinteistöön kohdistuva korko vähennyskelpoista, riippuu lainan käyttötarkoituksesta eli miten laina on kohdistettu: Kiinteistöä varten otettu laina on verovähennyskelpoinen, jos kyseessä on tulonhankkimis- tai asuntolaina. Tulonhankkimistarkoitukseen otetun lainan liitännäiskulut, eli esimerkiksi lainan toimitusmaksu, on myös verotuksessa vähennyskelpoinen tulonhankkimiskulu. (Verohallinto 2012, 436 – 437.)

Yksityisöt eivät ole vähennyskelpoista tulonhankkimiskulua. Jos yrittäjä käyttää elinkeinotoiminnan varoihin kuuluvaa hyödykettä tai kalustoa myös henkilökohtaisessa yksityiskäytössä, ei yksityiskäytön osuus menosta tai poistosta

ole verovähennysvähennyskelpoista kulua yritykselle. Hyödykkeen tai kaluston voidaan katsoa kuuluvan kokonaisuudessaan elinkeinotoiminnan tulonlähteeseen, kun hyödykkeen käytön osuus elinkeinotoiminnassa on enemmän kuin 50 prosenttia sen kokonaiskäytöstä. (KPMG 2001, 208.)

Työhuonevähennys on vähennyskelpoinen meno, jonka yrittäjä saa vähentää omistamastaan kiinteistöstä tai huoneistosta siltä osin kuin sitä käytetään elinkeinotoiminnassa. Tällöin elinkeinotoiminnan käytöstä aiheutuvat kulut saadaan vähentää todellisten, toteutuneiden kulujen suhteessa siten, kuinka paljon tiloja käytetään pinta-alallisesti yritystoiminnassa suhteessa sen kokonaispinta-alaan. (Rajala 2013, 55.)

Ammatinharjoittaja voi vaihtoehtoisesti pyytää vähentämään laskennallisen Verohallinnon yhtenäistämisohjelman mukaisen työhuonevähennyksen. Työhuonevähennys määräytyy sen mukaan, kuinka paljon huonetta käytetään elinkeinotoiminnassa. Laskennallinen työhuonevähennys myönnetään silloin, kun verovelvollinen ei toimita suurempaa selvitystä aiheutuneista kustannuksista. Työhuonevähennyksen määrä on 760 euroa vuodessa, kun työtä tehdään pääasiassa kotona. Vähennys on 380 euroa vuodessa, jos kotona hoidetaan esimerkiksi yrityksen kirjanpitoa eli työhuonetta käytetään osapäiväisesti yritystoimintaan. Kodin ollessa satunnaisesti elinkeinotoiminnan käytössä, on työhuonevähennyksen määrä 190 euroa vuodessa. (Verohallinto 2013b.)

Yksityinen ammatinharjoittaja ei voi kuitenkaan tehdä vuokrasopimuksen kaltaista oikeustointia henkilökohtaisesti yrityksen kanssa. Vuokrasopimus tulisi tehdä yrityksen ja yrittäjän puolison tai muun perheenjäsenen omistaman tilan kanssa. Tällöin vuokraustoiminnasta syntyisi pääomatuloveron alaista tuloa puolisolille tai muulle perheenjäsenelle. (Villa ym. 2007, 225.)

Koulutusmenot eli opiskelukustannusten katsotaan pääsääntöisesti olevan verotuksessa vähennyskeltottomia elantomenoja. Jotta kulujen voidaan katsoa olevan vähennyskelpoisia, tulee opintojen liittyä välittömästi tulonhankkimistoimintaan. Kulujen, jotka ovat aiheutuneet peruskoulutuksen tai ammattiin tähtäävän koulutuksen osalta ei katsota olevan verovähennyskelpoista kulua lainkaan. (Verohallinto 2011b.)

Jatkokouluttautumisesta tai pätevytyksen johdosta syntyneet menot eivät ole myöskään tavallisesti peruste opintokulujen vähennyskelpoisuudelle.

Oikeuskäytäntö on katsonut koulutusmenojen olevan verovähennyskelpoista silloin, kun lisäkouluttautuminen on ollut edellytys ammattitaidon ylläpitämiseksi työtehtävässä, joka henkilöllä on ollut ennen lisäkoulutusta. Toisaalta verovähennyskelpoisuuden on katsottu syntyvän myös silloin, kun työn suorittamisen muodollisen pätevyyden edellytykset ovat muuttuneet sinä aikana, kun verovelvollinen on ollut kyseisessä työssä. (Verohallinto 2011b.)

Peruskoulutusmenot eivät ole verovähennyskelpoista kuluja (Myrsky & Linnakangas 2003, 99). Korkeimman hallinto-oikeuden tapaus (KHO 1995 T 3672) on päätyttyä seuraavaan lopputulokseen: Verovelvollinen suoritti MBA-tutkinnon, jotta hän voisi toimia konsulttina yksityisenä yrittäjänä. Tässä tapauksessa opintokustannusten katsottiin olevan ammattiin johtavan koulutuksen tuomia opintokustannuksia ja olivat näin ollen verovähennyskeltottomia elantomenoja.

Korkein hallinto-oikeus on ottanut kantaa myös jatkokouluttautumisesta aiheutuneisiin kustannuksiin: Psykiatrian erikoislääkärin itse maksamaa erityistason psykoanalyytikon koulutusta ei katsottu olevan luonteeltaan vähennyskelpoista, koska verovelvollisen aiempi tutkinto oli niin ikään erityistason tutkinto. (KHO 30.11.2006/3236.)

Matka- ja majoituskulut ovat vähennyskelpoista tulonhankkimiskuluja, niiden liittyessä suoraan yritystoimintaan. Elinkeinotoimintaan liittyvät matka- ja majoituskulut vähennetään todellisten syntyneiden kulujen perusteella ja ne merkitään kirjanpitoon menoksi tositteiden mukaan. Matka- ja majoituskuluksi voidaan hyväksyä muun muassa matkaliput, pysäköintimaksut, hotellilaskut tai lentoliput. Jotta matka- ja majoituskulut saadaan ylipäänsä kirjata kirjanpitoon, täytyy vähennettävien menojen liittyä elinkeinotoiminnan tulonhankkimistoimintaan. (Salin 2013; Verohallinto 2012d.)

Omistajayrittäjän tekemät yksityismatkat eivät ole verovähennyskelpoisia kuluja, koska ne eivät ole tulonhankkimistarkoituksesta aiheutuneita kuluja vaan tavanomaisia elantomenoja (Koponen 2011,60).

3.3.1 Auto elinkeinotoiminnan käytössä

Elinkeinotoiminnan varoihin kuuluva auto tarkoittaa pääsääntöisesti, että auto on huomioitu yrityksen kirjanpidossa. Auton katsotaan kuuluvan elinkeinotoiminnan varoihin, kun autoa käytetään yksinomaan yritystoiminnassa tai autolla ajetuista ajokilometreistä kohdistuu enemmän kuin 50 prosenttia elinkeinonharjoittamiseen. (Koponen 2011, 143,148.)

Teoriassa auto on elinkeinotoiminnan varallisuutta, vaikka sitä ei olisi huomioitu yrityksen kirjanpidossa, kun työajot ylittävät 50 prosentin rajan suhteessa auton kokonaiskulutukseen. Elinkeinonharjoittaja ei voi siis tässä tapauksessa päättää itse, katsotaanko auton kuuluvan yksityisiin varoihin vai elinkeinotoiminnan varoihin. Vaikka työajojen määrä laskisi jonain verovuonna poikkeuksellisesti alle puoleen auton kokonaisajoista, ei elinkeinonvaroihin kuuluva auto siirry yksityisiin varoihin. (Verohallinto 2012d; Salin 2013.)

Elinkeinotoiminnan varoihin kuuluva auto voidaan kirjata yrityksen kirjanpitoon, vaikka yritystoiminnan vuotuiset ajot olisivat alle 50 % kokonaisajoista. Auto otetaan nettovarallisuudessa huomioon kuitenkin vasta silloin, kun kokonaisajoista yli puolet on työajoja. Kun auto otetaan huomioon yrityksen nettovarallisuudessa, ulottuvat auton vaikutukset pääomatulo-osuuden ja ansiotulo-osuuden jakautumisen perusteisiin. (Koponen 2011, 143.)

Yritystoiminnan varoihin kuuluvasta autosta voidaan tehdä poistoja elinkeinoverolain sallimissa puitteissa, jolloin poiston osuus vähentää verotettavaa tuloa. Kaluston vuosittainen menojäännöspoisto tehdään elinkeinoverotuksessa yhtenä kokonaisuutena 25 % suuruisena. (Koponen 2011, 143.)

Kirjanpitoon kirjatun poiston on oltava suuruusluokaltaan sama, kuin auton työajojen suhde auton kokonaisajoihin. Jos poiston osuudeksi on kirjanpidossa kirjattu auton verotusarvo kokonaisuudessaan, on yksityisajojen osuus poistosta tuloutettava elinkeinonharjoittajan veroilmoituksessa. (Salin 2013.)

Yksityisajojen osuus ei ole vähennyskelpoista menoa elinkeinotoiminnassa, joten yksityisajot ja elinkeinotoiminnan ajot eriytetään ajopäiväkirjalla. Jos verovelvollinen ei anna riittävää selvitystä yksityisajojen määrästä, voidaan yksityisajojen osuus arvioida. (Koponen 2011, 149.)

Elinkeinotoiminnan varoihin kuuluvasta autosta tuloutetaan yksityiskäytön osuus, koska yksityisajot eivät ole verovähennyskelpoista kuluja. Yksityiskäytön tuloutus on tarpeen, kun hyödyke on vähennetty kokonaisuudessaan kirjanpidossa elinkeinotoiminnan kuluna: Henkilökohtaiset elantokulut eivät saa rasittaa elinkeinotoimintaa. Yksityiskäytön oikaisua ei tehdä enää veroilmoituksella, kun yksityiskäyttö on jo huomioitu kirjanpidossa. (Rajala 2013, 53.)

Elinkeinonharjoittaja saa vähentää elinkeinotoiminnan ajoista syntyneet todelliset kustannukset yritystoiminnan menona. Todelliset menot kirjataan kirjanpitoon tositteiden pohjalta. Jos kustannusten kokonaismäärää ei saada luotettavasti selville, hyväksytään verotuksessa Verohallinnon laskennallinen palkansaajan matkakuluvähennys, joka on 25 senttiä kilometriltä. (Verohallinto 2012d; Salin 2013.)

Yksityisvaroihin kuuluva auto tarkoittaa, että yritystoiminnan käytössä olevan auton yksityisajojen osuus on enemmän kuin 50 prosenttia auton kokonaisajoista. Tällöin auton käytöstä aiheutuneet kulut saadaan vähentää kirjanpidossa todellisten syntyneiden kulujen pohjalta. Varsinaisia poistoja ei yksityisvaroihin kuuluvasta autosta ole kuitenkaan mahdollista tehdä. (Koponen 2011, 151.) Autosta kannattaa pitää ajopäiväkirjaa, jotta todelliset syntyneet kulut saadaan vähennettyä kirjanpidossa ja edelleen verotuksessa (Salin 2013).

3.3.2 Lisävähennys

Lisävähennys huomioidaan ainoastaan verotuksessa, sitä ei siis viedä lainkaan kirjanpitoon (EVL 24.6.1968/360, 55 §). Lisävähennys voidaan myöntää matkoista, jotka on tehty elinkeinotoiminnan käytössä olevalla yksityisvaroihin kuuluvalla autolla. Lisävähennyksenä on mahdollista vaatia myös lisääntyneiden elantokustannusten vuoksi niin sanottuja päivärahoja. Vaatimus lisävähennyksestä tehdään ammatinharjoittajan veroilmoituksella. Lisävähennysten

yhteiskunnallinen tarkoitus on saattaa palkansaaja ja elinkeinonharjoittaja vähennyksen osalta samaan asemaan. (Verohallinto 2012d.)

Yksityisiin varoihin kuuluvan auton lisävähennys tarkoittaa oikeutta tehdä ylimääräinen verovähennys työajoista, kun kirjanpitoon merkittyjen todellisten kulujen kilometrikohtainen kustannus on vähemmän kuin verovapaan kilometrikorvauksen enimmäismäärä. Jos kirjanpitoon merkityt todelliset kustannukset ovat verovapaata kilometrikorvausta suuremmat, ei lisävähennystä voida tehdä, vaan kustannusten katsotaan olevan todellisten syntyneiden kustannusten suuruinen. (Verohallinto 2012d.)

Ammatinharjoittajan on mahdollista vaatia työajojen osalta kilometrikohtaista lisävähennystä enintään 45 senttiä kilometriltä verovuodelta 2012.

Kilometrikorvauksen lisävähennys on samansuuruinen kuin, mitä työnantaja voi maksaa palkansaajalle verovapaata kilometrikorvausta. Ammatinharjoittajan lisävähennyksen määrä on siis erotus, joka syntyy todellisten kulujen ja kilometrikorvauksen enimmäismäärästä. (Salin 2013.)

Lisävähennys lisääntyneistä elantokustannuksista tarkoittaa käytännössä ammatinharjoittajan oikeutta verovapaaseen päivärahaan. Elinkeinoharjoittaja saa vähentää verotuksessaan lisävähennyksen lisääntyneistä elantokustannuksista. Lisävähennys lasketaan vähentämällä verovapaasta päivärahan enimmäismäärästä todelliset lisääntyneet elantokustannukset. (Verohallinto 2012d.)

Lisääntyneiden elantokustannusten lisävähennyksen edellytyksenä on, että tilapäinen työmatka on yli 15 kilometrin päässä joko yrittäjän asunnosta tai hänen varsinaisesta työpaikastaan. Lisäksi lisävähennyksen edellytyksenä on, että työmatkan kohde on yli viiden kilometrin päässä molemmista sekä yrittäjän asunnolta että varsinaiselta työpaikalta. (Verohallinto 2012d.)

Ammatinharjoittajan lisävähennyksen suuruus on sama kuin palkansaajalle maksettavissa oleva verovapaan päivärahan määrä. Palkansaajalle verovapaasti maksettavissa olevan päiväraha on ollut vuonna 2012 yli kuuden tunnin pituiselta työmatkalta 16,00 euroa ja yli 10 tuntia kestäneeltä työmatkalta 36,00 euroa. Ulkomaan päivärahat on määritetty maakohtaisesti. Jos yrittäjä osallistuisi

esimerkiksi seminaariin saaden sieltä kaksi lämmintä ateriaa, katsotaan lisävähennyksen määrän tällöin olevan puolet sen enimmäismäärästä, koska ateriat eivät ole tosiasiallisesti lisänneet ammatinharjoittajan elinkustannuksia. (Verohallinto 2012d.)

Lisääntyneillä elantokustannuksilla tarkoitetaan siis kustannuksia, jotka ovat syntyneet työmatkan aikana esimerkiksi ruokailusta taikka vieraalla paikkakunnalla tapahtuvasta päivittäisten asioiden hoitamisesta. Lisävähennyksen tarkoitus ei ole kuitenkaan korvata työmatkalla aiheutuneita matkustus- tai majoituskuluja. Matkustus- ja majoituskustannukset ovat siis vähennettävissä omana vähennyksenään tositteiden pohjalta. (Verohallinto 2012d.)

3.3.3 Poistot

Suunnitelman mukaiset poistot (myöhemmin sumu-poistot) tarkoittavat tase-erittelyyn merkityn aineellisen tai aineettoman omaisuuden hankintamenon kirjaamista järjestelmällisesti ja jaksotetusti kuluksi, hyödykkeen taloudellisen käyttöiän aikana (Kila 16.10.2007, 1.3).

Yrityksen käyttöomaisuudeksi hankittu pienkalusto voidaan vähentää yhtenä vuosikuluna, kun hyödykkeen hankintahinta on enintään 850,00 euroa. Hankinta voidaan lisäksi, yrittäjän niin halutessaan, kirjata yhdellä kertaa kuluksi, jos hyödykkeen taloudellinen käyttöikä on todennäköisesti enintään kolme vuotta. (Koponen 2011, 71; EVL 24.6.1968/360, 33 §.)

Koneista ja kalustosta saa tehdä maksimissaan 25 prosentin menojäännöspoiston sen poistamattomasta hankintamenosta. Rakennuksen menojäännöspoiston saa kirjata maksimissaan seitsemän prosentin suuruiseksi sen poistamattomasta hankintamenosta, jos rakennus on esimerkiksi varasto- tai myymälärakennus. Rakennuksen ollessa asuin- tai toimistorakennus, saa menojäännöspoiston tehdä neljän prosentin suuruisena sen poistamattomasta hankintamenosta. (EVL 24.6.1968/360, 30, 34 §.)

Koneiden, kaluston tai rakennuksen poistokirjaukset tehdään yleensä siitä hetkestä, kun poistettava hyödyke otetaan käyttöön. Poistojen ensisijainen

tarkoitus on vähentää tilikaudelle kohdistuva meno kirjanpidossa. Sumu-poistot on siis tehtävä tappiollisellakin tilikaudella. (Leppiniemi 2003, 131.) Jotta poisto voidaan huomioida verotuksessa, täytyy kirjanpidossa tehdä vähintään samansuuruinen poisto samalla tilikaudella (Koponen 2011, 144).

3.3.4 Tilinpäätössiirrot

Vapaaehtoiset varaukset ja suunnitelman mukaisista poistoista kertyneet poistoerot ovat yleisnimitykseltään tilinpäätössiirtoja. Tilinpäätössiirrot muodostavat oman ryhmänsä taselaskelmassa ja niillä on vaikutus verotettavan tulon määrään. (Leppiniemi & Walden 2010, 295.)

Poistoero muodostuu, kun kirjanpitoon tehdään sumu-poistojen ylittäviä poistoja eli niin kutsuttuja ylipoistoja (Leppiniemi & Walden 2010, 295). Kirjanpitolain mukaan kirjanpitovelvollinen saa kirjata ylipoistoja, jos siihen on jokin erityinen syy (KPL 30.12.1997/1336, 5.12.1 §).

EVL:n määrittelemät maksimipoistot ovat kaavamaisia. Jos suunnitelman mukainen poisto on elinkeinoverolain sallimaa maksimipoistoa pienempi, poistoista muodostuva ero saadaan vähentää tuloslaskelmassa poistoerona. Vaikka poistoerot tuovat tilinpäätössuunnitteluun lisää pelivaraa, ei poistoeroista saatava hyöty ole pienen kirjanpitovelvollisen osalta useinkaan niin suuri, että vaativampaa ja kirjanpidon toteutukseltaan kalliimpaa järjestelyä olisi välttämättä edes kannattavaa toteuttaa. (Leppiniemi 2003, 131.)

Vapaaehtoisia varauksia saadaan vähentää kirjanpidossa varauksen ehtojen täytyessä. Vapaaehtoisen varauksen vähentämisen edellytyksenä on aina, että varauksen muodostaminen perustuu verotukseen. (KILA 2001/1659.)

Elinkeinoverolaki ei kuitenkaan jaottele varauksia erikseen vapaaehtoiisiin tai pakollisiin varauksiin. Vapaaehtoisia varauksia saa siis kirjata EVL:n mukaan vähennyskelpoisista varauksista. (Leppiniemi & Walden 2010, 296.)

Elinkeinoverolain kolmas ja neljäs luku määrittävät vähennyskelpoiset varaukset elinkeinonharjoittamisen osalta. EVL:n sallimia varauksia ovat muun muassa

jälleenhankintavaraus, luottotappiovaraus, toimintavaraus, takuuvaraus ja hinnanalaskuvaraus. (EVL 24.6.1968/360, 43 - 49 §.)

Varaus vaikuttaa tilikauden tulon verotukseen siten, että sen muodostaminen tai kasvattaminen vähentää tilikauden verotettavan tulon määrää. Varauksen vähentäminen ja purkaminen puolestaan kasvattaa tilikauden verotettavaa tuloa. (Rajala 2013, 54.)

3.4 Vähennyskelvottomat menot

Lähtökohtaisesti tulonhankkimisesta ja sen säilyttämisestä johtuneet menot ovat verovähennyskelpoista kuluja. Perusteeksi menon vähennyskelvottomuudelle on siten katsottu, etteivät kyseiset kulut ole seurausta tulonhankkimistoiminnasta tai sen säilyttämisestä. (EVL 24.6.1968/360, 7, 16 §.) Menon vähennyskelvottomuus voi kuitenkin syntyä myös sillä perusteella, että taustalla ilmenisi veron kiertämisen yritys (VML 18.12.1995/1558, 28 §).

Jotta luonnollinen vähennys olisi verotuksessa vähennyskelvoton, tulee tämän perustua erikseen mainittuun vähennyskieltoon. EVL 16 §:ssä (24.6.1968/360) on määritetty tärkein säännös liittyen vähennyskelvottomiin menoihin. (Mattila 2013, 122.) EVL 16 §:n mukaan vähennyskelvottomia menoja ovat seuraavan luettelman mukaiset kulut:

- Puolisolle ja alle 14-vuotiaalle lapselle maksettava palkka
- Verovapaasta tulosta aiheutuneet menot
- Palautuskelpoiset liittymismaksut
- Arvonimestä maksettu leimavero
- Sanktioluonteiset seuraamusmaksut
- Lahjukset
- Pankkivero (EVL 24.6.1968/360, 16 §.)

Yllä listatussa luettelussa ei ole noteerattu osakeyhtiön toimintaan suunnattuja vähennyskelvottomia kuluja lainkaan, koska ne eivät ole oleellisia säädöksiä liittyen yksityisen ammatinharjoittajan liiketoimintaan.

Elinkeinonharjoittaja ei voi vähentää puolisonsa tai alle 14-vuotiaan lapsensa palkkaa, eläkettä tai muuta etuutta tulon hankkimisen tai säilyttämisen perusteella syntyvinä menoina (EVL 24.6.1968/360, 16.1 §). Yrittäjän lapselleen maksama palkkatulo on kuitenkin verovähennyskelpoista siitä vuodesta alkaen, kun lapsi täyttää 14 vuotta. (Leppiniemi & Walden 2010, 151).

Verovapaan tulon hankkimisesta tai säilyttämisestä aiheutuneet menot ovat vähennyskelvottomia kokonaisuudessaan. Myös liittymismaksut (esim. sähköverkkoon liittymismaksu), jotka palautetaan ammatinharjoittajalle takaisin sopimuksesta luovuttaessa, eivät ole vähennyskelpoista kulua. (EVL 24.6.1968/360, 16.2 - 16.3 §.)

Arvonimestä maksettu leimavero on myös kuluna vähennyskelvoton (EVL 24.6.1968/360, 16.4 §). Elinkeinotoiminnan tulonhankkimismenona on puolestaan mahdollista vähentää elinkeinotoiminnan tavanomainen ansiomerkki (Leppiniemi & Walden 2010, 151).

Verotuksessa vähennyskelvottomia menoja ovat myös sakot, seuraamusmaksut sekä sanktionluonteiset maksuseuraamukset. Myöskään lahjukset tai lahjukseen tulkittavat menot tai edut eivät ole verovähennyskelpoista (EVL 24.6.1968/360, 16.5 ja 16.8 §.)

Edellä listattujen lisäksi vähennyskelvottomia menoja ovat muun muassa edustusmenot 50 prosentin osalta sekä EVL:n määrittämän maksimipoiston ylittävä poiston osa (EVL 24.6.1968/360, 8.8, 30, 33 ja 34 §.) Myöskään tuloverot eivät ole vähennyskelpoista menoa (Mattila 2013, 123).

3.5 Elinkeinotoiminnan tappiot

Yksityinen ammatinharjoittaja voi käsitellä verovuoden tappion kahdella eri tavalla. Tappio voidaan vähentää yksityishenkilön pääomatulosta joko osittain tai kokonaan.(TVL 30.12.1992/1535, 59.1§.) Vaatimus tappion vähentämisestä tulee tällöin tehdä ammatinharjoittajan veroilmoituksella. Tappio vahvistetaan elinkeinotoiminnan tappioksi, jos vaatimusta sen vähentämisestä ei ole tehty. Elinkeinotoiminnan veroilmoituksella tehtävää tappion vähentämisen vaatimusta ei ole mahdollista muuttaa enää verovuoden päätyttyä. (Koponen 2011, 251.)

Yritystoiminnan vahvistettu tappio voidaan vähentää seuraavan 10 verovuoden aikana syntyvästä elinkeinotoiminnan tulosta. Elinkeinotoiminnan tulolähteeseen vahvistettua tappiota ei voida vähentää enää myöhemmin pääomatuloista. Poikkeuksena toimii elinkeinotoiminnan tulolähteen tappio, joka voidaan vähentää elinkeinotoiminnan lopettamisen yhteydessä. Tällöin myös aiemmin vahvistetut tappiot on mahdollista vähentää pääomatulosta. Lopettamisen yhteydessä vähennys voidaan siis tehdä, koska tappiot jäisivät muutoin vähentämättä. (TVL 30.12.1992/1535, 119.1 §; 121 §; Verohallinto 2013a.)

Yrittäjäpuolisoiden harjoittaessa yhdessä elinkeinotoimintaa, on heillä oikeus vähentää elinkeinotoiminnan tappio pääomatuloverosta, jos molemmat puoliset sitä vaativat (TVL 30.12.1992/1535 59.2 §). Yritystoiminnan tappiot jaetaan tällöin puolisoille heidän työpanostensa suhteessa. Yksityisliikkeen tappiot on mahdollista vähentää myös puolisoiden kesken silloin, kun puoliset lopettavat yhteisen elinkeinotoiminnan. Jakoperiaate on edelleen työpanosten mukainen. Jos molemmat tai toinen yrittäjäpuolisoista jatkaa uutta elinkeinotoimintaa välittömästi vanhan elinkeinotoiminnan loputtua, on oma osuus tappioista vähennettävissä myös uudesta liiketoiminnasta.(Verohallinto 2013a.)

3.6 Verotus osana tilinpäätöstä

Teoriaosion toinen luku käsitteli tilinpäätöksen laadintaan vaikuttavia keinoja verotuksellisesta näkökulmasta. Luvussa esille tuotujen vähennyskelpoisten kulujen valintaperusteina olivat niin kohdeyrittäjän yritystoiminta kuin ammatinharjoittajan veroilmoituksen sisältö.

Luvun keskeinen tarkoitus on selvittää elinkeinotoiminnan lopullisen verotettavan tulon muodostumisen peruste, joka on laskukaavana esitetty kuviossa 7.

$$\begin{array}{r}
 \text{Kirjanpidon tulos} \\
 + / - \text{ Oikaisuerät} \\
 \hline
 = \text{ Verotettava tulo (verovuodelta)} \\
 - \text{ Elinkeinotoiminnan vahvistettu tappio} \\
 \hline
 = \text{ Lopullinen veronalainen tulo}
 \end{array}$$

KUVIO 7. Elinkeinotoiminnan veronalaisen tulon laskukaava

Luvun aluksi kerrottiin, että tilikauden verotettava tulos pohjautuu kirjanpidon tulokseen. Jotta tilikauden veronalainen tulo saadaan selville, oikaistaan kirjanpidon tulosta siltä osin, kun kirjanpitolaki ja elinkeinoverolaki eroavat toisistaan. Esimerkki oikaisusta voisi olla, että kirjanpitoon on kirjattu verovapaa tulo, jota ei kuitenkaan huomioida verotettavan tulon laskentaperusteissa. Toinen esimerkki oikaisuerästä voisi olla, että kirjanpidon kuluksi olisi kirjattu vähennyskelvoton meno, joka täytyy huomioida verotettavaa tuloa laskettaessa.

Jotta lopullinen veronalainen tulo saadaan selville, vähennetään verovuoden tulosta vielä mahdollinen elinkeinotoiminnan tappio. Näiden tekijöiden laskukaava muodostaa lopullisen verotettavan tulon.

Ammatinharjoittajan pääomatulo-osuus muodostuu yrityksen nettovarallisuuden perusteella. Kun lopullisesta veronalaisesta tulosta vähennetään pääomatulo-osuus, jää jäljelle verovuoden ansiotulo-osuus. Tilikauden lopullinen verotettava tulo selviää käytännössä ammatinharjoittajan veroilmoituksen pohjalta.

4 CASE: TOIMINIMI XXX

Tutkimuksen empiirisessä osuudessa muodostetaan vastaukset tutkimusongelmiin eli luodaan yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessi sekä yhdistetään tilinpäätösprosessi kohdeyrittäjän verotukseen. Luvun alussa esitellään kohdeyrittäjä, kohdeyrittäjän taustat sekä kerrotaan teemahaastattelujen avulla kerätyn aineiston analysointimenetelmistä. Näiden jälkeen kuvataan tilinpäätösprosessiin vaikuttavien osatekijöiden välisiä vuorovaikutussuhteita, joiden pohjalta tilinpäätösprosessi muodostuu. Seuraavaksi yhdistetään ammatinharjoittajan veroilmoituslomake tilinpäätösprosessiin, jossa tavoitteena on optimoida kohdeyrittäjän toimintaa. Luvun lopussa analysoidaan tutkimusaineiston pohjalta nousseita huomioita ja havaintoja. Empiirinen osuus päättyy tutkimustuloksiin sekä johtopäätöksiin.

4.1 Kohdeyrittäjä

Kohdeyrittäjä on yksityinen terveydenhuoltoalan ammatinharjoittaja. Kaupparekisteriin määritetyt toimialat ovat terveydenhuollonpalvelut, kirjallinen toiminta sekä näihin toimenkuviin liittyvien palveluiden tuottaminen, välittäminen sekä koulutus, konsultaatio, työnohjaus, julkaisutoiminta ja pr-työ. Yritystoiminta on Valviran alaisuudessa olevaa pääosin terapiapalveluiden tuottamista. Kohdeyrittäjän nimeä ei julkaista tässä tutkimuksessa.

Kohdeyrittäjän tuottamat terveydenhuollon palvelut eivät muodosta alv-velvollisuutta. Asiantuntijan ominaisuudessa koulutuspalveluiden järjestäminen voi kuitenkin muodostaa verovelvollisuuden. Toistaiseksi yritystoiminta on suunniteltu siten, ettei alv-velvollisuutta ole syntynyt. (Kohdeyrittäjä 2013b.)

Yritystoiminnan alkaessa tehty yritysmuodon valinta toiminimeksi oli kohdeyrittäjälle verrattain helppo valinta. Hänen kollegansa suosittelivat omien kokemustensa pohjalta toiminimeä yritysmuotona. Kohdeyrittäjä kertoi, että toiminnan aloittaminen yksityisenä ammatinharjoittajana tuntui vähäbyrokrattiselta ja suhteellisen vaivattomalta. Samanaikaisesti muiden yritysmuotojen vertailu tuntui hankalalta, joten päätös kohdistui toiminimeen. (Kohdeyrittäjä 2013a.)

Elinkeinotoiminnan aluksi oli tärkeää päästä tekemään ydinliiketoimintaa mahdollisimman pian sekä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tällöin oli helpompi valita kirjanpitäjä ja siirtää taloushallinto pääpiirteittäin kirjanpitäjälle. Kohdeyrittäjä on kirjanpitäjistä huolimatta hoitanut itsenäisesti asiakkaiden laskuttamisen, laskujen maksun sekä kirjanpidolliset esivalmistelut. (Kohdeyrittäjä 2013a, 2013c.)

4.2 Aineiston analysointimenetelmät ja prosessiajattelu

Aineiston analysoinnilla tarkoitetaan, että kerätyn tutkimusaineiston avulla tulkitaan tutkittavaa kohdetta (Kananen 2008, 88). Tutkimusaineisto puretaan ennen analysointia muotoon, josta se on analysoitavissa. Jos tutkimusmenetelmänä käytetään haastatteluja, on tutkimusaineisto litteroitava tekstimuotoon. (Viinamäki & Saari 2008, 114.)

Litteroinnin jälkeen tutkimusaineisto järjestetään uudelleen esimerkiksi luokittelemalla, jolloin tavoite on hahmottaa kerätystä aineistosta sen rakenne tai siihen vaikuttava ilmiö. Näitä toimenpiteitä seuraa tutkimusaineiston lopullinen analysointi, jonka pohjalta tutkimustulokset saavutetaan. (Kananen 2008, 88.)

Tämän opinnäytetyön empiirisen osion tutkimusaineisto on kerätty teemahaastattelujen avulla. Haastateltavina ovat olleet tutkimuksen kohdeyrittäjä, hänen kirjanpitäjänsä sekä kaksi veroasiantuntijaa Verohallinnosta. Kaikki haastattelut on tehty alkusyksystä 2013. Veroasiantuntijoiden haastattelut julkaistaan sovitusti nimimerkeillä. Haastatteluaineisto on käsitelty yleiskielisenä litterointina.

Yleiskielinen litterointi tarkoittaa, että haastatteluaineisto on kirjoitettu tekstimuotoon kirjakiellelle. Yleiskielinen litterointi on propositiotason litterointia kurinalaisempi tekniikka, mutta ei niin ehdoton kuin sanatarkka litterointi. (Kananen 2008, 80.)

Tutkimusaineiston teorialähtöinen analyysi tarkoittaa, että aineiston analysointi alkaa yleiseltä tasolta päättyen yksittäiseen. Teorialähtöisen analyysin luokittelu sekä käsitteet pohjautuvat aiemmin käsiteltyyn teoriaan. (Kananen 2008, 91.)

Tutkimusaineiston analysointimenetelmänä on toiminut teorialähtöinen analyysi. Aineiston luokittelu on tehty tilinpäätösprosessin osatekijöiden mukaan, jossa yritystoiminnasta muodostuu lakisääteisesti taloushallinnon ja verotuksen pohjalta tilinpäätös. Kerätyn haastatteluaineiston analysoinnin avulla ovat vuorovaikutuskuviot syntyneet kohdeyrittäjän, kirjanpitäjän ja verottajan vuorovaikutussuhteista. Näiden vuorovaikutussuhteiden yhteisvaikutuksena muodostuu kohdeyrittäjän lopullinen tilinpäätösprosessi.

Prosessiajattelu perustuu siihen, että liiketoiminta nähdään kokonaisuudessaan prosesseina. Liiketoimintaprosessi voidaan määrittää olevan vuorovaikutusketju, joka on sarja toisiinsa liittyviä toimintoja. (Lecklin & Laine 2009, 39–40.)

Yleistäen voi sanoa, että kaikki tavoitteellinen tekeminen perustuu prosesseihin. Prosessi on kokonaisuus, joka muodostuu yksittäisistä osatekijöistä. Jokainen osatekijä vaikuttaa omalta osaltaan prosessin lopputulokseen. Prosessi voidaan mieltää toistettavissa olevaksi toimintamalliksi, jolla on alku ja loppu. (Salomäki 1999, 100 – 102.)

Liiketoiminnan optimointi ja kehitys onnistuvat ainoastaan prosesseja kehittämällä. Prosessin kehittäminen on jaettavissa kahteen eri ryhmään. Prosessia voidaan parantaa jatkuvasti, jolloin prosessin kehittäminen on verrattain pienimuotoista, tapahtuen arkipäiväisen liiketoiminnan ohella. Toinen tapa on uudistaa prosessia kauttaaltaan, jolloin yhdellä kertaa tapahtuu isompi muutos. (Lecklin & Laine 2009, 211.)

Kohdeyrittäjän tilinpäätösprosessikuvaus on käsitelty seuraavassa alaluvussa sen osatekijöiden välisten vuorovaikutussuhteiden näkökulmasta. Myöhemmin tässä luvussa liitetään tilinpäätösprosessi vielä kohdeyrityksen verotukseen, jossa tavoitteena on optimoida kohdeyrittäjän yritystoimintaa.

4.3 Ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessi

Tässä alaluvussa selvitetään teemahaastattelujen pohjalta kerätyn tutkimusaineiston avulla, mitkä osatekijät muodostavat yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessin. Tämä osio antaa siis vastauksen tutkimuksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen.

4.3.1 Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde

Hyvän kirjanpitäjän merkitystä ei voi väheksyä. Kirjanpitäjän ollessa aidosti kiinnostunut asiakkaastaan, voi yrittäjä kiinnittää huomion ydinosaamiseensa käyttämättä ylimääräisiä resursseja yritystoiminnan taloushallintoon.

(Kohdeyrittäjä 2013a.)

Uusi yrittäjä on yritystoiminnan alkaessa monesti yhteydessä Verohallintoon tiedustellakseen yrityksen perustamiseen liittyviä asioita. Uutta yrittäjää neuvotaan ottamaan aluksi kirjanpitäjä ja mahdollisesti jopa ohjeistetaan, mitä hallinnollisia tehtäviä kirjanpitäjälle kannattaisi ulkoistaa. Yrittäjä ja kirjanpitäjä voivat sopia keskenään hallinnollisista rooleista, jotka vaikuttavat myös kanssakäymiseen verottajan kanssa. Joissakin tapauksissa yrittäjä voi valtuuttaa kirjanpitäjänsä jopa maksamaan laskunsa. (Asiantuntija B 2013.)

Kirjanpitäjä osaa pääsääntöisesti tehdä työnsä asianmukaisesti. Jos kirjanpitäjän ja ammatinharjoittajan vuorovaikutussuhde toimii yrittäjän vaatimusten mukaisesti, eivät kirjanpito ja verotus tällöin välttämättä mene oikein. (Asiantuntija B 2013.)

Yhteistyö kohdeyrittäjän näkökulmasta

Kohdeyrittäjä kertoi, että suurin kynnys päätoimisen yrittämisen aloittamiseen oli tietämättömyys yritystoiminnan taloushallinnon byrokraatiaan liittyvistä asioista. Kirjanpitäjän palveluiden oston jälkeen kohdeyrittäjä uskaltautui viimein siirtyä päätoimiseksi yrittäjäksi. Hän oli aiemmin tehnyt kirjanpitonsa itse ja sanoi, että kirjanpitäjän hankkimisen jälkeen oli mahdollista keskittyä niihin asioihin, joissa on oikeasti asiantuntija. (Kohdeyrittäjä 2013a.)

Kirjanpitäjän palveluiden tilaaminen on ollut merkittävä tekijä päätoimisen yrittäjyyden kannalta. Kirjanpitäjän palveluiden ostamisen jälkeen kohdeyrittäjä sanoo huomanneensa, kuinka paljon ylimääräistä aikaa hän käytti kirjanpidon itsenäiseen toimittamiseen. Kirjanpitäjän tuoma ammattiosaaminen on lisännyt työkykyä ja yleistä hyvinvointia merkittävästi. Kohdeyrittäjä mainitsi, ettei osannut tehdä itsenäisesti kirjanpidollisia ja verotuksellisia vähennyksiä lainkaan, joten tietämättömyys johti myös taloudellisiin menetyksiin. (Kohdeyrittäjä 2013a.)

Kohdeyrittäjä nosti haastattelussa esille, että hyvä ja luotettava kirjanpitäjä on todella merkittävä tekijä yritystoiminnassa. Kirjanpidon osaamisella on äärettömän suuri merkitys yritystoimintaan ja yritystoiminnalliseen päätöksentekoon. (Kohdeyrittäjä 2013a.)

”Aluksi ei osannut edes kysyä, kun ei tiennyt mahdollisuuksista, mutta tietämyksen kasvaessa on mahdollista tehdä päätöksiä. Ei voi tehdä päätöksiä, jos ei ole tietoa.” (Kohdeyrittäjä 2013.)

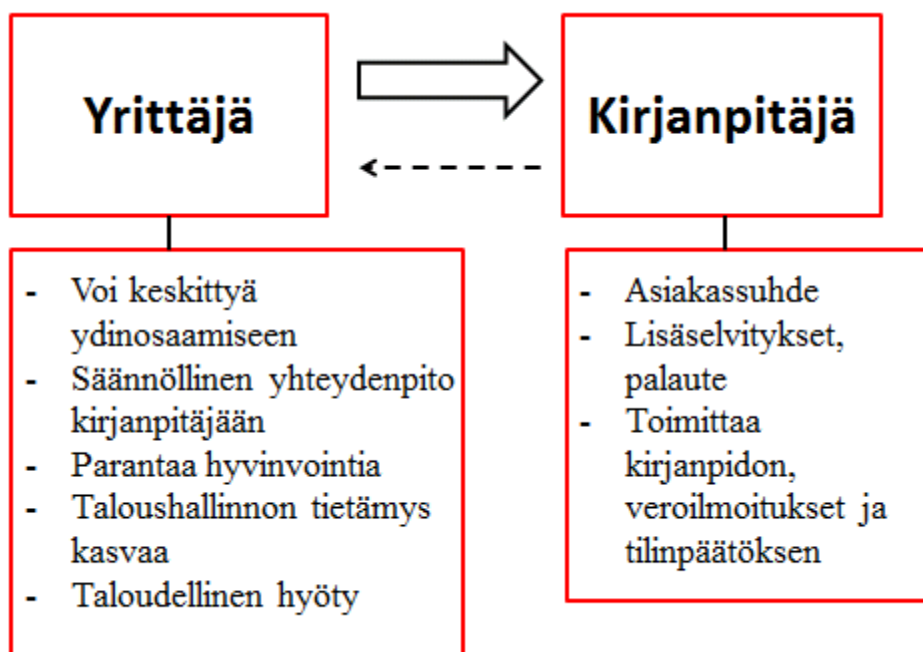
Kohdeyrittäjä kertoi haastattelussa arvostavansa ja ennen kaikkea luottavansa omaan kirjanpitäjäänsä suuresti. Hän vertasi kirjanpitäjäänsä hammaslääkäriin, koska kirjanpitäjällä on näkymä yrittäjän henkilökohtaisiin varallisuustietoihin, joten luottamus kirjanpitäjään on vakaa. (Kohdeyrittäjä 2013a.)

Haastateltava kertoi olevansa säännöllisesti yhteydessä kirjanpitäjäänsä. Hänen mukaansa yhteydenpidon runko muodostuu kuukausittaisesta tiliotteen, ajopäiväkirjan mukaisten kilometritietojen sekä tulo- ja menotositteiden toimittamisesta kirjanpitäjälle. Näistä tositteista ja selvityksistä muodostuvat yrityksen kirjanpito ja viimekädessä koko tilikauden päättävä tilinpäätös. Yrittäjä kertoi lisäksi ilmoittavansa päivärahan tai puolipäivärahan perusteista. Vuoden lopussa hän toimittaa ajopäiväkirjakopion kirjanpitäjälleen. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Kohdeyrittäjä antoi palautetta, että kokee olevansa todella hyvässä asemassa voidessaan kommunikoida kirjanpitäjän kanssa arkikielellä siten, että kirjanpitäjä tulkkaa tarvittaessa ammattitermit ymmärrettävään muotoon. Hän kehui

yhteistyötään kirjanpitäjänsä kanssa suuresti painottaen, että on suuri helpotus, kun kirjanpitäjä selvittää taloushallinnon terminologian tilinpäätöksen ja veroilmoituksen osalta kohta kohdalta. Yrittäjä kertoi pysyvänsä kirjanpitäjänsä avulla yritystoiminnan taloushallinnosta kartalla, mutta lisäksi hän painotti, että kirjanpitäjä on myös auttanut yrittäjää itseään ymmärtämään yrityksensä taloushallintoa. (Kohdeyrittäjä 2013b.)

Kuviossa 8 on esitetty yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde yrittäjän näkökulmasta. Kuten kohdeyrittäjän haastattelusta käy ilmi, kirjanpitäjän hankkimisella on ollut dramaattinen vaikutus kohdeyrittäjän liiketoimintaan.

KUVIO 8. Yrittäjän ja kirjanpitäjän vuorovaikutussuhde kohdeyrittäjän näkökulmasta.

Kohdeyrittäjän ulkoistettua kirjanpitonsa, on hän voinut keskittyä ydinsaamiseen siten, ettei ylimääräisiä resursseja ole tarvinnut käyttää kirjanpidon toimittamiseen. Haastattelusta kävi ilmi, että kohdeyrittäjä uskaltautui päätoimiseksi yrittäjäksi vasta kirjanpitäjän hankkimisen myötä. Tämä on vaikuttanut kohdeyrittäjään ennen kaikkea taloudellisesti, mutta parantanut myös yleistä hyvinvointia.

Tässä asiayhteydessä taloudellisuus voidaan nähdä kaksiulotteisena tekijänä. Taloudellinen hyöty konkretisoituu toisaalta kirjanpitäjän ammattiosaamisen kautta vähennyskelpoisina menoina, joita yrittäjä ei itse osaisi huomioida. Toinen taloudellinen aspekti on oma ajankäyttö eli mihin arvoon oman aikansa arvostaa.

Kirjanpitäjän tuoman taloushallinnon osaamisen kautta, yrittäjän oma tietämys taloushallinnosta kasvaa. Taloushallinnollisen substanssiosaamisen vaikutukset ulottuvat yritystoimintaan kauttaaltaan.

Yhteistyö kirjanpitäjän näkökulmasta

Kaarina Tikka on toiminut kirjanpitäjänä 30 vuotta. Kokemuksesta hän kertoi, että hänen asiakkaansa eivät yleensä lähtökohtaisesti ole olleet perillä yritystoimintansa taloushallinnosta. Kirjanpitäjän rooli on siis olla kirjanpidon toimittamisen lisäksi myös taloushallinnon konsultti. (Tikka 2013.)

Kirjanpitäjän tehtävä on neuvoa, ohjeistaa ja ottaa kantaa yrityksen hallinnollisiin kysymyksiin. Kirjanpitäjä voi tarvittaessa opastaa aina yritysmuodon valinnasta lähtien. Tavoite on auttaa löytämään asiakkaan tarpeet. (Tikka 2013.)

Toisaalta, jotta asiat saadaan menemään asiakkaan tarpeiden mukaisesti, tulee asiakkaan osata kysyä, mitä hänen kannattaa missäkin tilanteessa tehdä. Tätä edesauttaen hän kertoi neuvovansa asiakkaita jopa kädestä pitäen, jotta yrittäjä osaa tehdä, huomioida ja kirjata oikeat toimenpiteet oikea-aikaisesti. Tämä myös edesauttaa kirjanpidon toimittamista yrittäjän etujen mukaisesti. (Tikka 2013.)

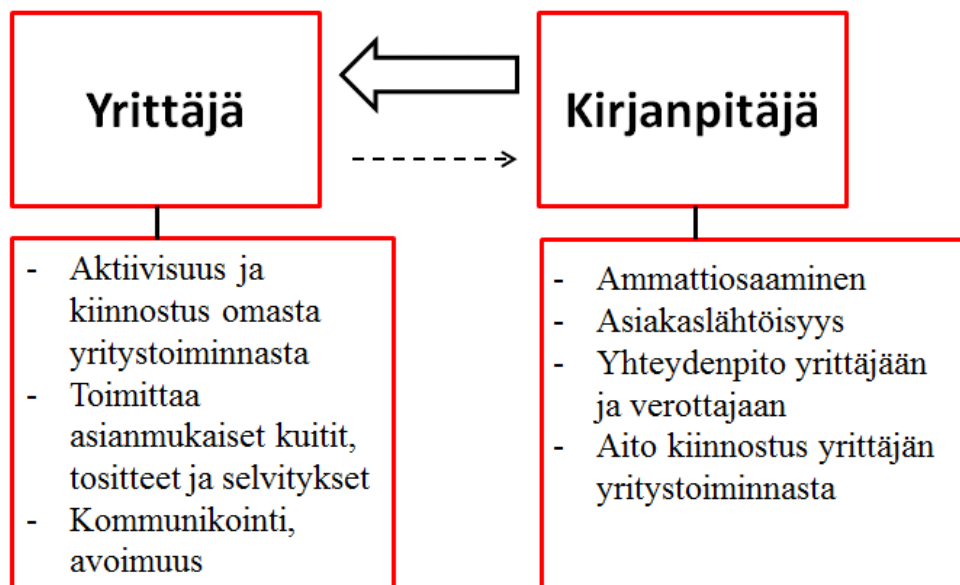
Kirjanpitäjä kertoi tekevänsä tarvittaessa yrittäjälle ehdotuksia, jos ajankohta olisi hänen mielestään sopiva esimerkiksi uusille investoinneille. Hänen mukaansa asiakkaat ovat nykyään varsin kiinnostuneita ja valveutuneita liittyen oman yrityksensä taloushallintoon. (Tikka 2013.)

”Kyllä se on tärkeää, että asiakas itse ymmärtää ja tietää, että missä mennään ja mistä on kysymys” (Tikka 2013).

Kirjanpitäjä kertoi olevansa asiakkaidensa kanssa tekemisissä kuukausittain selvittäen esimerkiksi vähennyskelpoisia menoja sekä kirjanpidon keskeisiä termejä. Tilikauden päättyessä hän pyrkii tapaamaan asiakkaansa vielä kertaalleen, kun kirjanpito on tehty. Tällöin tarkoituksena on pohtia yhdessä tilinpäätösviennit, jotta lopputulos olisi asiakkaan intressien mukainen. Tilinpäätöksen valmistuttua hän selvittää yrittäjälle vielä tilinpäätöksen sisällön tuloslaskelman ja taseen osalta kohta kohdalta. (Tikka 2013.)

Kirjanpitoa tehtäessä näkee jo tilikauden aikana suurin piirtein tilikauden veroseuraamusten määrän, vaikka lopullinen verotettava tulo määräytyy vasta ammatinharjoittajan veroilmoituksen pohjalta. Yrittäjä maksaa ennakoveroa koko tilikauden ajan, joka pohjautuu arvioon lopullisesta verosta. Tilikauden verotettavan tulon ja maksettavaksi tulevan verorasituksen määrän ei siis pitäisi tulla täysin yllätyksenä missään tapauksessa. (Tikka 2013.)

Kuviossa 9 esitetään yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde kirjanpitäjän näkökulmasta. Kirjanpitäjän toimiessa asiakaspalveluammattissa on oleellista, että kirjanpitäjä osaa ottaa asiakkaan tarpeet ja intressit huomioon.

KUVIO 9. Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde kirjanpitäjän näkökulmasta.

Kirjanpitäjä tuo kohdeyrittäjän yritystoimintaan taloushallinnon ammattiosaamisen, joka tarkoittaa, että kirjanpitäjä noudattaa lakeja ja asetuksia toiminnassaan. Lisäksi hän hoitaa kommunikoinnin verottajan kanssa, joka helpottaa kohdeyrittäjän työtaakkaa.

Jotta kirjanpitäjä voi toimia yrityksen etujen mukaisesti, tulee kirjanpitäjän olla kohdeyrityksen asioista ajan tasalla. Tätä edesauttaen on tärkeää, että yrittäjä on myös itse aktiivinen omasta toiminnastaan, toimittaa selvitykset ja tositteet asianmukaisesti ja oikea-aikaisesti sekä kommunikoi kirjanpitäjän kanssa mahdollisimman avoimesti.

Kirjanpitäjä toimii asiakaspalveluammattissa, joten asiakaslähtöisyys näkyy kirjanpitäjän jokapäiväisessä toiminnassa. Kirjanpitäjä ohjeistaa, neuvoo ja auttaa löytämään oikeita ratkaisuja oikeaan aikaan. Lisäksi hän huomioi asiakkaan tarpeet. Tästä hyvänä esimerkkinä voidaan listata muun muassa kirjanpitäjän tuomat erilaiset investointiehdotukset kohdeyrittäjälle. Kirjanpitäjä siis auttaa yrittäjää taloushallinnon lisäksi yrityssuunnittelussa kauttaaltaan.

4.3.2 Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vastuusuhde

Yrittäjän ja kirjanpitäjän välistä vastuusuhdetta ei ole huomioitu tutkimuksen tutkimuskysymyksissä, mutta vastuusuhde vaikuttaa välittömästi tilinpäätösprosessiin, joten se on aiheellista käsitellä osana tilinpäätösprosessin kuvausta. Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vastuusuhde on tärkeä osa tilinpäätösprosessia, koska vastuusuhteen tiedostaminen vaikuttaa heidän keskinäiseen kommunikointiinsa.

Vastuu elinkeinotoiminnan verotuksesta on viime kädessä yrittäjällä. Yrittäjän vastuualue ulottuu kuitenkin käytännössä kirjanpitäjälle toimittamaan informaation. Kohdeyrittäjä huomautti, että hänen toimiessaan kirjanpidon kuittien ja tositteiden kanssa rehellisesti ja oikein voi hän hyvällä omallatunnolla antaa kirjanpitäjän toimittaa loput taloushallinnosta. Kirjanpitäjän tehtävä on viimekädessä kysyä ja selvittää yrittäjältä epäselvän tositteen tai selvityksen tarkoitus. Toisaalta kirjanpitäjä myös kommunikoi verottajan kanssa, jos verotuksessa tai verotusmenettelyssä on epäselvää. (Kohdeyrittäjä 2013b.)

Vastuuasioita ajateltaessa voisi tiivistää, että yrittäjän vastuulla on oman liiketoimintansa ohella se, että yrittäjä toimittaa asianmukaiset tositteet kirjanpitäjälle, joiden pohjalta kirjanpitäjä hoitaa kirjanpidon voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti (Tikka 2013).

”Asiakas vastaa, että toiminta on asiallista ja kirjanpitäjä vastaa, ettei kirjanpitoon laiteta asiattomia kuitteja” (Tikka 2013).

Pienellä ammatinharjoittajalla ei varsinaisesti isompia virheitä pääse tapahtumaankaan, koska summat ovat suhteellisen pieniä. Lisäksi kirjanpidon ja tilien täsmäytyksellä saadaan ehkäistyä virheitä. Kirjanpitäjän ammattitaidottomuudesta johtuvat virheet saattavat kuitenkin pahimmillaan aiheuttaa yrittäjälle isojakin veroseuraamuksia. (Tikka 2013.)

Yrittäjä maksaa aina mahdolliset veroseuraamukset, jotka aiheutuvat kirjanpitäjän tekemistä kirjauksista ja yritysjärjestelyistä. Kirjanpitäjällä on yleensä jonkinlainen tietämys mahdollisista yritysjärjestelyiden veroseuraamuksista, mutta yrittäjän kannattaa aina tarvittaessa kysyä suoraan Verohallinnosta, jos hänellä itsellään on epäselvyyksiä mahdollisesta tulevasta verokohtelusta. Yrittäjä ei voi piiloutua vilpittömyyden taakse, koska tietämättömyys lain sisällöstä ei ole peruste. (Asiantuntija A 2013.)

4.3.3 Verohallinnon rooli tilinpäätösprosessissa

Verotus on hallintomenettelyä, jota säätelee erityinen lainsäädäntö. Verohallinnon päätehtäviksi henkilöasiakkaiden näkökulmasta voidaan luetella verotuksen toimittaminen sekä verovalvonta. (Asiantuntija A 2013.)

Verotuksen toiminta-ajatukseksi voidaan määrittää, että oikea vero saataisiin perittyä oikeaan aikaan. Verovelvolliset eli Verohallinnon asiakkaat odottavat verotuksen olevan tasapuolista, yhdenmukaista ja että verovirkailijalla on korkea ammattitaito. Verotuksen on tärkeää olla läpinäkyvää verovelvollisen kokeman luottamuksen ja oikeusturvan kannalta. Verovelvollisen näkökulmasta verojärjestelmän tulisi olla vaivaton ja ennakoitavissa oleva. (Asiantuntija A 2013.)

”Lähtökohtaisesti, että asiakkaalla olisi mahdollisimman helppoa asian hoitaminen” (Asiantuntija A 2013).

Verotuksessa lähdetään olettamasta, että asiakas toimii rehellisesti. Hän antaa veroilmoituksen oikea-aikaisesti sekä tulojen ja vähennyskelpoisten menojen osalta oikeasisältöisenä. Luottamussuhteen rikkoutuessa kuvaan astuvat erilaiset erityistoimenpiteet kuten arvioverotus. (Asiantuntija A 2013.)

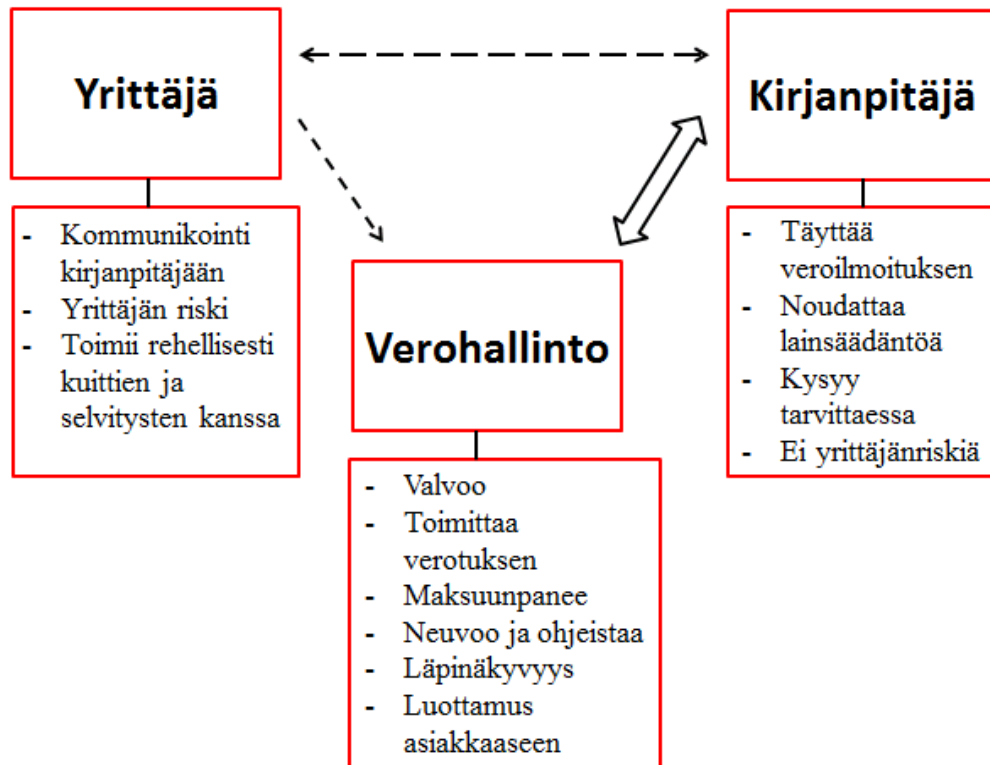
Kirjanpitäjän näkökulmasta kommunikointi verottajan kanssa on toiminut hyvin. Verohallinnosta saa aina hyvää palvelua. Verottajan kanssa puhuttaessa on kuitenkin oleellista olla täsmällinen ja käyttää oikeita termejä, jotta saadaan varmuudella oikea vastaus kysymykseen. (Tikka 2013.)

Verohallinnosta ollaan yhteydessä joko yrittäjään tai kirjanpitäjään, riippuen näiden välisestä sopimuksesta. Yhteydenotot tapahtuvat pääsääntöisesti kirjeitse tai puhelimitse. Yleisesti ottaen kirjanpitoon liittyvät kysymykset on helpompi kysyä suoraan kirjanpitäjältä kuin yrittäjältä. (Asiantuntija B 2013.)

Verohallinnosta kannattaa aina tarvittaessa kysyä yleisneuvontaa, jos jokin verotekninen asia on epäselvä. Yleisneuvonta ei kuitenkaan ole edullisuusvertailua ja siinä on aina riski, että neuvon ollessa virheellinen maksaa verovelvollinen seuraamukset. Jos esimerkiksi yrityksen järjestelyissä puhutaan isommista summista, kannattaa tällöin harkita maksullisen ja sitovan ennakkoratkaisun hakemista, joka tuo kysyttävästä asiasta luottamuksen suojan. Tällä toimenpiteellä voidaan välttää yllättävät veroseuraamukset. (Asiantuntija A 2013.)

Kohdeyrittäjä kertoi olleensa muutaman kerran henkilökohtaisesti yritystoimintaansa liittyvän asian osalta yhteydessä verottajaan. Hänen kirjanpitäjänsä on kuitenkin neuvonut delegoimaan verotukselliset asiat kirjanpitäjälle itselleen. Kirjanpitäjä perusteli kohdeyrittäjälle, että verottajan kanssa täytyy käyttää oikeaa terminologiaa, jotta asiat ymmärretään varmuudella oikein. Virheellisiä tai epäselviä termejä käytettäessä on aina väärinymmärryksen vaara, joka voi johtaa taloudellisiin tappioihin eli ylimääräisiin kustannuksiin. (Kohdeyrittäjä 2013b.)

Kuviossa 10 on kuvattu yrittäjän, kirjanpitäjän sekä verottajan roolit kohdeyrityksen yritystoiminnassa.

KUVIO 10. Verohallinnon rooli tilinpäätösprosessissa.

Verohallinnon näkökulmasta voidaan sanoa, että verottaja valvoo, maksuunpanee ja toimittaa kohdeyrityksen verotuksen kirjanpitäjän toimittaman veroilmoituksen pohjalta. Mahdolliset verotukseen liittyvät lisäselvitykset kohdistetaan kohdeyrityksessä kirjanpitäjälle.

Vaikka kohdeyritystä sanoi olleensa yhteydessä Verohallintoon liittyen omaan yritystoimintaansa, kannattaa kaikki vähänkään tulkinnanvaraisempi selvitys delegoida kirjanpitäjälle, jotta väärinymmärrysten mahdollisuus saadaan ehkäistyä. Taloushallinnon toimittamista vartenhan kirjanpitäjä on hankittu.

Verotus on läpinäkyvää, jotta verovelvollinen voi luottaa yhdenmukaiseen ja oikeudenmukaiseen verokohteluun. Verottaja myös luottaa lähtökohtaisesti, että verovelvollinen toimii rehellisesti. Kohdeyrityksessä tämä käytännössä tarkoittaa

sitä, että yrittäjä toimii kuittien ja selvitysten kanssa rehellisesti ja kirjanpitäjä toimii kirjanpidon kanssa oikein.

Verohallinnosta voi ja kannattaa aina tarvittaessa kysyä. Vaikka asiakas ei voi valikoida asiakassuhdetta verottajan kanssa, on jouheva asioiden selvittäminen ja hoitaminen kaikkien osapuolten intressi.

4.3.4 Tilinpäätöksen prosessikuvaus

Tilinpäätös päättää tilikauden tapahtumat yhdeksi kokonaisuudeksi. Tilinpäätös siis viittaa menneiden liiketapahtumien pohjalta tehtävään tilikauden liiketilien päättämiseen. Edellisessä osiossa on käsitelty ammatinharjoittajan, kirjanpitäjän sekä verottajan jokapäiväiseksi verrattavissa olevaa kommunikointia sekä vuorovaikutussuhdetta toistensa kanssa. Nämä osatekijät muodostavat pienyrityksen tilinpäätösprosessin eri osatekijät.

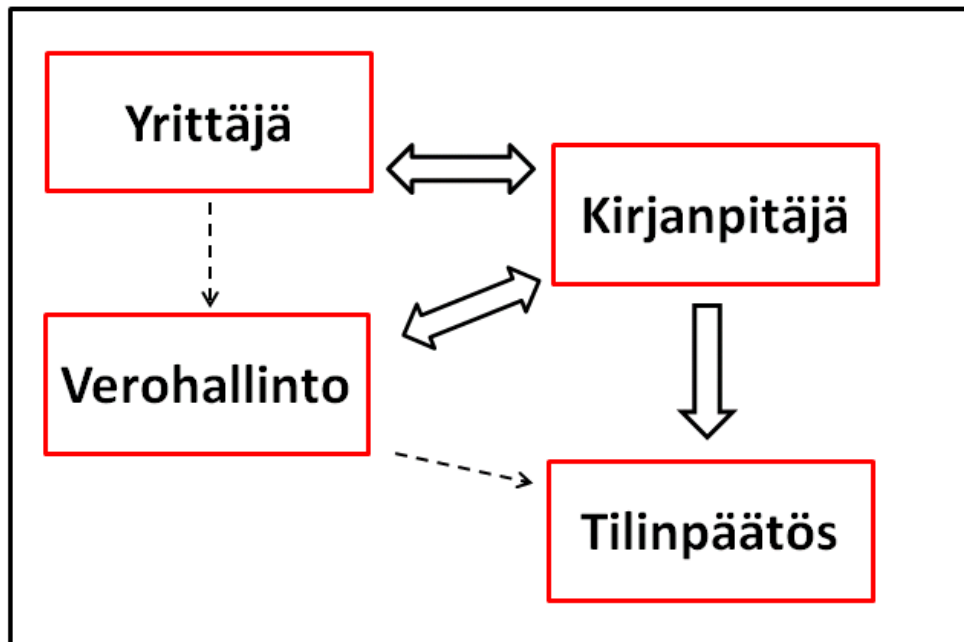
Kohdeyrityksen tilinpäätösprosessi on kaikkienensa nelivaiheinen kokonaisuus. Tilinpäätösprosessi alkaa aina yrittäjästä ja yrittäjän harjoittamasta liiketoiminnasta, josta syntyy liiketapahtumia. Yrittäjän vastuu koko tilinpäätösprosessissa on merkittävä: Yrittäjän aktiivisuudella, osaamisella ja huolellisuudella on kokonaisuudessaan äärimmäisen suuri vaikutus, jotta yritystoiminta on sekä toimivaa että kannattavaa. Toiminnan kannattavuus ja organisoinnin onnistuminen konkretisoituvat viimekädessä tilinpäätöksessä.

Kirjanpitäjä muodostaa pienyrittäjän tilinpäätösprosessin toisen vaiheen.

Kirjanpitäjä on käytännössä tilinpäätösprosessin keskiössä, koska hän kommunikoi niin yrittäjän kuin verottajan kanssa. Hänen pääasiallinen tehtävänsä on toimittaa yrityksen kirjanpito, veroilmoitus ja tilinpäätös. Kirjanpitäjä siis helpottaa yrittäjän työmäärää. Kohdeyrittäjän yritystoimintaa kokonaisuutena ajatteleva kirjanpitäjä neuvoo ja ohjeistaa yrittäjää yritystoiminnan eri osalualueissa. Kirjanpitäjä toimittaa yrityksen kirjanpidon yrittäjältä saamansa informaation avulla. Kirjanpitäjän tehtävä on tuoda asiantuntijuus yrityksen taloushallintoon.

Verohallinto muodostaa kohdeyrityksen tilinpäätösprosessin kolmannen vaiheen. Verottaja on taho, joka valvoo verotusta sekä huolehtii verojen tosiasiallisesta maksusta. Verottaja toimittaa verotuksen kirjanpitäjän täyttämän veroilmoituksen pohjalta sekä tarvittaessa oikaisee sitä. Verohallinto on instanssi, jonka kanssa verovelvolliset eivät voi itse valita asiakassuhdettaan.

Pienyrityksen tilinpäätösprosessin neljäs ja viimeinen vaihe muodostuu tilinpäätöksestä. Yrittäjän toimittamien tositteiden pohjalta muodostaa kirjanpitäjä tilikauden kirjanpidon, tilinpäätöksen ja veroilmoituksen. Verottaja käsittelee veroilmoituksen, jonka lopputuloksena syntyy verovuoden verotettava tulo. Tilinpäätöksen lopullinen verotettava tulo on siis näiden kolmen aiemman vaiheen lopputulos. Tilinpäätöksen prosessikuvio esitetään kuviossa 11.

Kuvio 11. Tilinpäätöksen prosessikuvio

Tilinpäätös saa lopullisen muotonsa, kun verottaja vahvistaa tilikauden verotettavan tulon elinkeinotoiminnan veroilmoituksen pohjalta. Tilikauden verotettavan tulon määrä konkretisoi yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessin onnistumisen.

4.4 Ammatinharjoittajan veroilmoituslomake tilinpäätösprosessissa

Kohdeyrittäjän kirjanpitäjä ilmoittaa veroilmoituksella (lomake 5) yhtevedon tilikauden tuloista, menoista, varoista, veloista sekä muista kirjanpidollisista liiketapahtumista. Nämä muodostavat kokonaisuutena verovuoden verotettavan tulon, josta edelleen selviää lopullinen veron määrä.

Tilinpäätöksen tulos konkretisoituu verotuspäätöksen myötä. Tilinpäätösprosessin aspektista voidaan siis mieltää, että yrittäjän ja kirjanpitäjän välisen vuorovaikutussuhteen yritystoiminnallinen onnistuminen realisoituu verotuspäätöksessä.

Kuten aiemmin on jo todettu, jotta kirjanpitäjä saisi aikaiseksi yrittäjän näkökulmasta parhaan mahdollisen tilinpäätöksen, tulee kirjanpitäjän olla tietoinen yrittäjän yritystoiminnallisista tavoitteista ja intresseistä. Jos yrittäjä ei varsinaisesti tiedä mitä haluaa, on veroilmoitus pitkälti kirjanpitäjän näkemysten varassa.

Tässä osiossa on käsitelty ammatinharjoittajan veroilmoituslomake kohdeyrittäjän näkökulmasta. Alaluvun tarkoitus on selvittää, kuinka tilinpäätösprosessi voidaan hyödyntää optimaalisesti kohdeyrityksen verotuksessa, joka on samalla tutkimuksen toinen tutkimusongelma. Osiossa on jätetty huomioimatta ne kohdat, joilla ei ole tosiasiallista vaikutusta kohdeyrittäjän toimintaan.

4.4.1 Veroilmoituslomake osana kohdeyrittäjän liiketoimintaa

Kohdeyrittäjä kertoi, että 5-lomakkeen täyttäminen oli hankalaa silloin, kun hän toimitti yrityksensä taloushallinnon itsenäisesti. Kirjanpitäjän myötä tilanne on oleellisesti helpottunut, koska kirjanpitäjä täyttää ammatinharjoittajan veroilmoituksen kohdeyrittäjän puolesta. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Tuloverolaskelmassa ilmoitetaan elinkeinotoiminnan tuotot ensimmäisellä sivulla ja elinkeinotoiminnan vähennyskelpoiset kulut toisella sivulla (liite 2-3).

Elinkeinotoiminnan tuotot muodostuvat kohdeyrittäjän toiminnassa kahdesta tuloryhmästä; terapiapalveluista ja koulutuspalveluista. Terapiapalvelut

muodostavat oman ryhmän, koska terveydenhuollon palvelut ovat luonteeltaan arvonlisäverotonta myyntiä. Koulutustuotot ovat oma ryhmänsä, niiden ollessa veronalaista myyntiä. Koulutuspalvelut on pidetty kohdeyrityksessä tietoisesti alle alv-rajaa, jotta niiden myynti ei aiheuta alv-velvollisuutta. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Kirjanpitäjä on pyytänyt, että kohdeyrittäjä toimittaa hänelle säännöllisesti tiliotteen, joka toimii kirjanpidon pohjana. Kuitit on liitetty tiliotteeseen aikajärjestyksessä. Jokaiseen kuittiin on selvityksenä kirjoitettu menon luonne, jotta kirjanpitäjä saa tehtyä kulukirjaukset oikeilla perusteilla. Kirjanpitäjä on tarvittaessa ohjeistanut kohdeyrittäjää ajoittamaan hankintoja sopivaksi näkemäänsä ajankohtaan. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Vaatimus tappion vähentämisestä pääomatulosta on lomakkeen seuraava käsiteltävä kohta, joka on ajankohtainen toiminnan ollessa tappiollista (liite 3). Kohdeyrittäjä kertoi haastattelussa, että alun perin yritystoiminnan aloittaminen ajoittui loppuvuoteen, jolloin toimintaan liittyen tehtiin hankintoja. Ensimmäinen tilikausi jäi tästä syystä tappiolliseksi. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Tappio vahvistettiin tällöin elinkeinotoiminnan tappioksi eli tappion osuus vähennettiin seuraavan vuoden tuloksesta. Kohdeyrittäjällä ei ollut vielä tällöin omaa kirjanpitäjää, mutta hän kertoi saaneensa Verohallinnosta hyvät ohjeet liittyen tappion vähentämiseen yritystoiminnan tuloksesta. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenoista tehdyt poistot huomioidaan lomakkeen neljännessä kohdassa (liite 3). Yrittäjä kertoi, että muun muassa tietokone ja huonekalut ovat jaksotettu liiketoiminnan poistoiksi. Jonain vuonna hänen kirjanpitäjä on ohjeistanut tekemään hankintoja, koska yrityksen poistopohja on näyttänyt vähäiseltä. Kohdeyrittäjä painotti, että hän ei ole henkilökohtaisesti ollut kuitenkaan perillä yrityksensä poistoista, koska kirjanpitäjä on huomionnut ne kokonaisuudessaan itsenäisesti. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Erittelyt yksityiskäytöstä eli yksityisotot tai yksityispanot sekä yrityksen varoihin kuuluvan auton käyttö merkitään veroilmoituksen viidenteen kohtaan (liite 4). Yksityisotot tapahtuvat kohdeyrittäjän toiminnassa yksinkertaisuudessaan siten, että raha siirretään yrityksen tililtä henkilökohtaiselle tilille. Tilitapahtuman selitteeksi yrittäjä on kirjannut, että yksityisotto tai palkka. Tällä tavoin tieto kulkee tiliotteelta kirjanpitäjälle selkeästi. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Kohdeyrityksen käytössä oleva auto kuuluu toistaiseksi yrittäjän yksityisvaroihin, jolloin yrittäjä saa vähentää omalla autolla ajettuja työajot kilometrikorvauksina. Työajot todennetaan ajopäiväkirjan avulla. Yrittäjä sanoi keskustelleensa kirjanpitäjänsä kanssa auton siirtämisestä yrityksen varoihin. Kirjanpitäjä on arvioinut, että auto kannattaa kuitenkin toistaiseksi vielä pitää yksityisvaroissa. Jos työajot kasvavat entisestään, tulee tilannetta arvioida uudelleen. Kohdeyrittäjä sanoi luottavansa tässä kohdassa kirjanpitäjänsä, koska hän toimittaa kuukausittain tiedot ajokilometreistä kirjanpitäjälle. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Lisäselvitykset ja erittelyt elinkeinotoiminnan kuluista muodostuvat yritystoiminnan käytössä olevasta yksityisvarallisuudesta kuten asunnosta tai autosta (liite 4). Tähän kohtaan ilmoitetaan myös lisävähennykset. Yrityksen käytössä olevan työtilan pinta-ala on 30 prosenttia suhteessa asunnon kokonaispinta-alaan. Verotuksessa työhuonevähennys on siis huomioitu työtilan laskennallisen käyttöalan suhteessa asuinhuoneiston kokonaiskustannuksiin. Työhuoneen kustannukset on siis vähennetty toteutuneiden kulujen mukaan. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Kohdeyrittäjä kertoi huomioivansa lisävähennykset itsenäisesti. Hän ilmoittaa kuukausittain kirjanpitäjälle ajokilometrit sekä päivärahan perusteet eli työmatkan pituuden ja keston. Lisäksi hän sanoi toimittavansa kirjanpitäjälleen ajopäiväkirjakopion tilikauden päätteeksi, josta selviää yksityisautolla ajettujen työajojen suhde auton kokonaisajoihin. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Jos yrittäjä on matkustanut työmatkan junalla, on hän aina liittänyt junalipun yhteyteen tarkemmat tiedot työmatkasta, jotta kirjanpitäjän työ olisi mahdollisimman selkeää. Päivärahan perusteisiin hän sanoi lisäksi aina

ilmoittaneensa, jos työmatkalla on tarjottu ruokailu, koska tällöin yrittäjä saa vähentää ainoastaan puolikkaan päivärahan. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Laskelma vähennyskelvottomista korkokuluista, kun oma pääoma on yksityisottojen vuoksi negatiivinen, ilmoitetaan tarvittaessa lomakkeen seitsemänten kohtaan (liite 4). Yrittäjä toimittaa kuukausittain kirjanpitäjälle tiliotteen, josta selviää yritystilin tilitapahtumat. Yrittäjä sanoi haastattelussa, että kirjanpitäjä ottaisi mahdollisesti kantaa, jos kohdeyrittäjä nostaisi yrityksen tilin miinukselle ja rahoittaisi yksityisotot lainarahalla. Täytyy kuitenkin muistaa, että yrittäjä tekee itse omat yksityisotot, joten vastuu yksityisotoista on puhtaasti yrittäjällä. Kohdeyrittäjän kirjanpitäjällä ei edes ole käyttöoikeutta yrityksen pankkitilille, joten yrittäjä hoitaa kaiken laskutuksen ja laskujen maksun itse. Yrittäjä siis osallistuu kokoaikaisesti yrityksen taloudenpitoon, jolloin hän on koko ajan selvillä ja vastuussa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Varallisuuslaskema esitetään veroilmoituslomakkeen kahdeksannessa kohdassa (liite 5). Kohdeyrityksellä ei tällä hetkellä ole oikeastaan muuta omaisuutta, kuin työtilan kalusteet sekä tietokone. Yrittäjä huomautti, ettei hänellä ole varsinaista tarvetta kommunikoida kirjanpitäjän kanssa nimenomaan varallisuuslaskelmaan liittyvistä asioista. Kirjanpitäjä toimittaa tämän kohdan itsenäistä ilman kohdeyrittäjän myötävaikutusta. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

Oman pääoman erittely (liite 5) on varallisuuslaskelman kanssa samassa skaalassa, joten oman pääoman erittelykin on täytetty veroilmoitukseen täysin kirjanpitäjän toimesta (Kohdeyrittäjä 2013c).

Vaatimus jaettavasta yritystulosta (liite 5) on myös kohta, jonka kohdeyrittäjän kirjanpitäjä on täyttänyt itsenäisesti. Yrittäjä sanoi, ettei hän aiemmin edes osannut ajatella kyseistä osiota. Tarkastettuaan verotuspäätöksestä hän kuitenkin huomioi, että kirjanpitäjänsä on osannut vaatia tämän osion kohdeyrittäjän näkökulmasta edullisimman vaihtoehdon mukaan. (Kohdeyrittäjä 2013c.)

4.4.2 Optimaalinen tilinpäätösprosessi veroilmoituksen avulla

Teoriaosuudessa tilinpäätöksen tavoitteet on luokiteltu neljään ryhmään. Tavoitteiksi on listattu informaation jakaminen, tilinpäätöksen tarkoituksenmukainen esittämistapa, toiminnan mitoittaminen halutun suuruiseksi sekä tavoitteellisten veroratkaisujen aikaansaaminen.

Puhuttaessa tilinpäätöksen optimoinnista, täytyy huomioida tilinpäätöksen tavoitteet eli mitä lopputulosta tilinpäätöksellä tavoitellaan. Optimaalinen tilinpäätös on kaikkien ilmeisen subjektiivinen käsite. Optimaalista tilinpäätöstä tuleekin tarkastella käsitteenä tapauskohtaisesti olosuhteet huomioiden.

Pienyrittäjän mahdollisuudet hyödyntää tilinpäätössuunnittelua ovat usein rajalliset liiketoiminnan ollessa pienimuotoista. Kohdeyrittäjälle informaation jakaminen tai tilinpäätöksen tavoitteellinen esittämistapa eivät ole varteenotettavia vaihtoehtoja. Toiminta sen sijaan on mitoitettu kohdeyrittäjässä halutun suuruiseksi. Neljästä tilinpäätössuunnittelun tavoitteesta on lisäksi hyödynnettävissä tavoitteellisten veroratkaisujen aikaansaaminen.

Alla analysoidaan ammatinharjoittajan veroilmoituslomaketta kohdeyrittäjän tilinpäätösprosessin vuorovaikutussuhteiden näkökulmasta. Osion havainnot täydentävät edellisessä kappaleessa käsiteltyä kohdeyrittäjän veroilmoituslomaketta.

Kuviossa 12 yhdistetään veroilmoituslomake ja tilinpäätösprosessi toisiinsa yrittäjän ja kirjanpitäjän välisen vuorovaikutussuhteen avulla.

Veroilmoituslomake	Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen kommunikointi	Huomioitavaa
Tuloverolaskelma	- Kommunikointi vastavuoroista - Yrittäjän tietojen pohjalta	- Elinkeinotoiminnan tulot ja menot muodostuvat kokonaan yrittäjän toimittamista tiedoista
Vaatus tapion vähentämisestä pääomatulosta	- Kirjanpitäjän ja yrittäjän tärkeä kommunikoida yhdessä	- Yrittäjän näkökulma tärkeä huomioida, jotta lopputulos olisi yrittäjän intressien mukainen
Irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenoista tehdyt poistot	- Kirjanpitäjä tekee poistot itsenäisesti jatkuvuuden periaatteen mukaisesti	- Kirjanpitäjä tekee poistot, KP ja yrittäjä kommunikoivat yhdessä tulevaisuuden investoinneista
Erittelyt yksityiskäytöstä	- Yrittäjän ja kirjanpitäjän kommunikointi tärkeää - Yrittäjän tietojen pohjalta	- Yrityksen varoissa olevan varallisuuden yksityiskäyttö tärkeä eritellä.
Lisäselvitykset ja erittelyt elinkeinotoiminnan kuluista	- Yrittäjän ja kirjanpitäjän kommunikointi tärkeää - Yrittäjän tietojen pohjalta	- Yksityisvarallisuuden työkäyttö tärkeä eritellä, jotta verotus oikein - Lisävähennykset ajopäiväkirjalla
Laskelma vähennyskelvottomista korkokuluista, kun pääoma on yksityisottojen vuoksi negatiivinen	- Päävastuu yrittäjällä	- Yksityisotot ja yrityksen taloudellisen tilanteen seuranta täysin yrittäjän vastuulla
Varallisuuslaskelma	- Kirjanpitäjä tekee itsenäisesti olemassa olevien tietojen pohjalta	- Kirjanpitäjä lä edellisen tilinpäätöksen sekä kuluvan tilikauden liike-tapahtumien pohjalta tarvittava tieto
Oman pääoman erittely	- Kirjanpitäjä tekee itsenäisesti olemassa olevien tietojen pohjalta	- Kirjanpitäjä lä edellisen tilinpäätöksen sekä kuluvan tilikauden liike-tapahtumien pohjalta tarvittava tieto
Vaatus jaettavasta yritystulosta	- Yrittäjän ja kirjanpitäjän kommunikointi tärkeää - Kirjanpitäjä voi tehdä päätöksen	- Verotettavan tulon määrä kertoo, mitä yritystulon jakoperustetta kannattaa käyttää.

Kuvio 12. Veroilmoituslomake tilinpäätösprosessin vuorovaikutussuhteissa

Tuloverolaskelmassa kohdeyrittäjän ja hänen kirjanpitäjänsä välinen kommunikointi on vastavuoroista. Puhuttaessa tuloista ja menoista, täytyy tiedostaa, että kirjanpitäjän tiedot pohjautuvat täysin yrittäjän toimittamaan aineistoon. Kohdeyrittäjän on siis tärkeää toimittaa oikeat tiedot oikeassa muodossa, jotta toiminnan taloushallinnolliset perusteet saadaan toimitettua oikein. Haastattelusta kävi ilmi, että kohdeyrittäjä on ollut asiasta hyvinkin tietoinen ja kommunikoinut kirjanpitäjänsä kanssa asian vaatimalla tarkkuudella.

Vaikka kohdeyrittäjän toiminta ei ole ollut aloitusvuoden jälkeen *tappiollista*, on yrittäjän ja kirjanpitäjän välisellä kommunikoinnilla tärkeä rooli sekä tappiollisen

tilikauden aikana että tappiollisen tilikauden lopuksi, jotta lopputulos olisi yrittäjän edun mukainen.

Kirjanpitäjän ja yrittäjän kommunikoinnin tarve on vähäinen, kun arvioidaan tilikauden aikana tehtäviä *poistoja*. Kohdeyrittäjä sanoikin, että kirjanpitäjä on tehnyt poistot täysin itsenäisesti. Kun poistomenetelmä on kertaalleen valittu, tulee valittua menetelmään noudattaa jatkuvuuden periaatteen mukaisesti tulevinakin tilikausina. Kohdeyrittäjän ja kirjanpitäjän välinen kommunikaatio toimii kuitenkin molemmin päin ajateltaessa esimerkiksi tulevaisuuden investointeja. Kohdeyrittäjän näkökulmasta onkin äärimmäisen rohkaisevaa, että talouden ammattilainen neuvoo, milloin olisi hyvä hetki uusille hankinnoille.

Yksityiskäytön erittelyt ovat kohdeyrittäjän näkökulmasta tällä hetkellä tarpeettomat, koska hänellä ei ole varsinaista elinkeinotoiminnan varallisuutta. Kohdeyrittäjän haastattelusta nousi kuitenkin esille, että tulevaisuudessa on tarkoituksena siirtää auto yrityksen varoihin, mikäli työajojen suhteellinen osuus kokonaisajoista ylittää 50 prosenttia. Tällöin kirjanpitoon viedystä autosta voitaisiin tehdä sumu-poistot, joiden vaikutukset realisoituvat viime kädessä maksettavaksi kertyvässä tuloveron määrässä.

Kuten teoriaosiossa on huomioitu, yrityksen varoissa ja yksityisvaroissa olevan auton verotuskohtelu eroavat toisistaan. Kun työajot ovat yli 50 prosenttia kokonaisajoista, katsotaan auton kuuluvan yrityksen varallisuuteen ja elinkeinotoiminnan nettovaroihin. Tällöin autosta voidaan vähentää toteutuneet kustannukset sekä poistot. Auton ollessa yksityisvarallisuutta ja pääosin yksityiskäytössä, saa työajoista vähentää lisävähennyksenä 45 senttiä kilometriltä.

Kirjanpitäjälle toimitetulla ajopäiväkirjalla on tässä kohdassa tärkeä rooli, jotta verottaja saa tarvittaessa tarkastettua ilmoitettujen kilometrien oikeellisuuden. Ajopäiväkirja on tärkeä, koska yrityksen varoihin kuuluvalla autolla ajettujen yksityisajojen suhteellinen osuus tuloutetaan kirjanpidossa. Tuloutuksen tarkoitus on, että yrityksen varoihin kuuluvan auton käyttökustannuksista vähennetään tosiasiallisesti ainoastaan työajojen suhteellinen osuus.

Yksityisvaroihin kuuluvan asunnon käyttö elinkeinotoiminnassa, muodostaa yritykselle vuokraan verrattavissa olevan vähennyskelpoisen kulun. Toiminimi ei voi varsinaisesti vuokrata omistajayrittäjältä huonetta, mutta työhuonevähennys ajaa käytännössä saman asian. Kirjanpitäjä vähentää työhuonevähennyksenä todelliset aiheutuneet kulut yrittäjän toimittamien tositteiden perusteella.

Tähän osioon ilmoitetaan myös yksityisvaroihin kuuluvan auton käyttö elinkeinotoiminnassa. Kohdeyrityksessä yksityisvaroihin kuuluvaa autoa ei ole viety yrityksen kirjanpitoon, joten yksityisautolla ajettut työajot ovat vähennettävissä kilometrikohtaisesti verotuksessa. Huomionarvoista on, jos auton kokonaisajoista on yli 50 prosenttia työajoja, katsoo verottaja auton kuuluvan elinkeinotoiminnan varoihin. Ajopäiväkirjan merkitys on näin ollen myös yksityisvarallisuuden kuuluvalla autolla ajettujen työajojen osalta merkittävä.

Verohallinnon näkökulmasta katsottuna, jos työajoja on kokonaisajoista yli 50 prosenttia, mutta autoa ei ole ilmoitettu yrityksen varoihin, ei siitä seuraa varsinaista verotuksellista sanktiota. Jos verottaja kuitenkin huomaa, että auton kuuluisi olla elinkeinotoiminnan käytössä, jolloin pitäisi vähentää todelliset kulut, mutta yrittäjä ei pysty selvittämään todellisia kuluja, niin verottaja antaa verovähennyksenä 25 senttiä / kilometri, joka on tavallisen palkansaajan laskennallinen kilometrivähennys. (Asiantuntija B 2013.)

Kohdeyrittäjän ja hänen kirjanpitäjänsä välisen kommunikoinnin onnistuminen kulminoituu tällä hetkellä yksityiskäytössä olevan auton liiketoiminnalliseen kohteluun. Jos kommunikointi ei toimi ja työajojen osuus nousee liian suureksi, menettää kohdeyrittäjä oikeuden työajojen lisävähennykseen. Tässä tapauksessa yrittäjälle aiheutuu veroseuraamuksia, koska verovapaan kilometrikohtaisen korvauksen määrä laskee 45 sentistä 25 senttiin. Kohdeyrittäjän kannattaakin olla tarkkana yksityisautolla ajettujen työajojen suhteen, koska työajoilla voi olla merkittävä verovähennysvaikutus, joka konkretisoitu yrityksen verotettavan tulon määrässä. Kohdeyrittäjän ja kirjanpitäjän välinen avoin ja vastavuoroinen kommunikointi on yrityksen käytössä olevan auton suhteen merkittävä tekijä, jotta lopputulos olisi yrittäjän edun mukainen.

Yritystulon jakamisen peruste on tehty kohdeyrityksessä täysin kirjanpitäjän toimesta. Kirjanpitäjä on tehnyt oman ammattitaitonsa perusteella valinnan yritystulon jakoperusteesta yrittäjän edun mukaisesti. Tulon jakautumisen perusteisiin vaikuttavat verotettavan tulon sekä nettovarallisuuden määrä.

Yrittäjä voi tarvittaessa kasvattaa investoinneilla ja sijoituksilla itse yrityksensä nettovarallisuutta. Tällöin vaikutukset ulottuvat pääomatulo-osuuteen.

Yksityisvarojen siirtäminen yrityksen varoihin olisi kohdeyrittäjän näkökulmasta helpohko keino kasvattaa nettovarallisuutta. Esimerkki tästä voisi olla, että yksityisauto siirretään yrityksen varoihin. Tällöin yrityksen varoihin ilmoitettu auto arvostetaan käyvän arvon mukaan (Asiantuntija B 2013).

Rationaalisesti toimiva yrittäjä huomioi kuitenkin tuloluokkien ja suhteellisen tuloveroprosentin yhteyden pohtiessaan nettovarallisuuden tietoista kasvattamista. Tulon nostaminen ansiotulona kannattaa silloin, kun suhteellinen ansiotuloveroprosentti jää pääomatuloveroprosenttia pienemmäksi. Toisaalta, jos ansiotuloveroprosentti nousee yli pääomatuloverokannan, kannattaa tulo nostaa pääomatulona niin laajamittaisesti kuin mahdollista.

Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen aktiivinen ja vastavuoroinen kommunikointi voi muodostua merkittäväksi tekijäksi osana nettovarallisuuden suunnittelua. Kohdeyrittäjällä ei ole toistaiseksi ollut tarvetta kasvattaa nettovarallisuutta tilanteessa, jossa yritystulo kannattaisi nostaa pääomatulona. Yrityksen nettovarallisuuden kasvattaminen, yrittäjän ja kirjanpitäjän välisen kommunikaation avulla, olisi kuitenkin tilinpäätösprosessin todellista hyödyntämistä silloin, kun tavoitteena olisi minimoida tuloverorasituksen määrä.

4.5 Tutkimustulokset

Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksena saatiin todennettua nelivaiheinen tilinpäätösprosessi, joka muodostui teemahaastattelujen pohjalta. Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde nousi toisena tutkimustuloksena esille, kun tarkastellaan, kuinka tilinpäätösprosessi saadaan optimaalisesti hyödynnettyä yrityksen verotuksessa.

Neliosaisen tilinpäätösprosessin ensimmäinen osatekijä muodostuu liiketoimintaa harjoittavasta kohdeyrittäjästä, jonka toiminnasta syntyy liiketapahtumia tilikauden aikana. Toinen vaihe on kirjanpitäjä, joka toimittaa kohdeyrityksen kirjanpidon ja verotuksen. Kirjanpitäjä on käytännössä koko prosessin keskiössä, koska hän kommunikoi sekä yrittäjän että verottajan kanssa. Kirjanpitäjä myös laatii tilinpäätöksen. Tilinpäätösprosessin kolmas osatekijä muodostuu verottajasta, joka valvoo ja huolehtii, että yrittäjä maksaa verovelvollisena oikean määrän veroa. Prosessin viimeinen vaihe on lopullinen tilinpäätös, joka on aiempien osatekijöiden muodostama lopputulos.

Tilinpäätösprosessin onnistuminen todentuu tilikauden verotettavan tulon myötä eli toisinsanoen ammatinharjoittajan veroilmoituksesta selviävän verotettavan tulon pohjalta. Kohdeyrittäjän näkökulmasta optimaalisen tilinpäätöksen edellytyksenä nousi tutkimustuloksena vahvasti esille yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vuorovaikutussuhde.

Tilinpäätösprosessi on optimaalisesti hyödynnettävissä kohdeyrittäjän verotuksessa, kun yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen kommunikointi on aktiivista, vastavuoroista ja avointa. Vaikka aiemmin on jo todettu, että kirjanpitäjä on tilinpäätösprosessin keskiössä, on optimaalisen lopputuloksen saavuttaminen ensi sijassa kiinni kohdeyrittäjästä. Päävastuu on yrittäjällä.

Yrittäjän täytyy olla tietoinen toimintaansa liittyvistä verovähennyskelpoisista menoista sekä muista tuloksen järjestelyn keinoista. Yrittäjän ja kirjanpitäjän välinen vastavuoroinen kommunikointi edesauttaa yrittäjän kykyä huomioida päivittäisessä toiminnassaan tapahtumia, joiden perustalle koko yritystoiminta rakentuu.

4.6 Johtopäätökset

Yrittäjälle on aina hyötyä taloushallinnon osaamisesta. Kuten jo teoriassa tuotiin esille, yrittäjän kannattaa hankkia kirjanpitäjä, mikäli taloushallinnon oma osaaminen ei ole yritystoiminnan ylläpitämistä edellyttämällä tasolla.

Kohdeyrityksen tilinpäätösprosessissa kirjanpitäjän substanssiosaamisella, näkökulmalla ja kannustuksella on ollut suuri vaikutus sekä kohdeyrittäjän yritystoiminnan tulokseen että yrittäjän hyvinvointiin. Vuorovaikutussuhteen merkitys korostuu silloin, kun yrittäjän ja kirjanpitäjän kommunikointi on vastavuoroista. Kirjanpitäjä hahmottaa yrittäjän liiketoiminnan eri toiminta-alueet kokonaisuutena, joten voi hän rohkaista yrittäjää taloushallinnollisessa päätöksenteossa. Kohdeyrittäjän ja hänen kirjanpitäjänsä välinen kommunikaatio on toteutunutkin haastattelujen perusteella edellä kuvatulla tavalla.

Kohdeyrittäjän haastatteluista nousi huomio, että yrittäjä on tyytyväinen tilanteeseensa. Yrittäjän ja hänen kirjanpitäjänsä ammatillista kommunikointia edesauttaa, että heidän henkilökemiansa toimivat myös henkilökohtaisella tasolla. Tämä edistää yrittäjän ja kirjanpitäjän välistä luottamusta entisestään.

Yrittäjän aktiivisuudella ja tietämyksellä on ensisijainen vaikutus tilinpäätösprosessiin. Jotta yrittäjä osaisi huomioida, ottaa kantaa ja kyseenalaistaa kirjanpitäjän tekemiä kirjanpidollisia ja verotuksellisia toimenpiteitä, tulee yrittäjän olla niistä tietoinen. Yrittäjä kantaa aina henkilökohtaisen vastuun yritystoiminnastaan. Optimaalisen tilinpäätösprosessin taustalla on siis tiedostettava yrittäjän ja kirjanpitäjän väliset vastuusuhteet.

Kirjanpitäjän tekemät toimenpiteet vaikuttavat yritystoiminnan kannattavuuteen: Mahdolliset veroseuraamukset koituvat yrittäjän maksettavaksi. Huomionarvoista kuitenkin on, että kirjanpitäjä toimii palveluammattissa. Kirjanpitäjällä ei siis tosiasiallisesti ole varaa isompiin virheisiin, mikäli hän haluaa pitää asiakkaansa.

Kohdeyrityksessä tilinpäätössuunnittelun todelliset käytettävissä olevat keinot konkretisoituvat pitkälti verotuksessa eli kuinka tilikauden liiketapahtumat siirretään veroilmoitukselle. Tilinpäätösprosessin toimivuus ja tilikauden liiketoiminnallinen onnistuminen todentuvat verotuspäätöksessä.

5 YHTEENVETO

Tilinpäätösprosessi on yksityiselle ammatinharjoittajalle aiheena tärkeä. Pienyritys muodostaa oman taloudellisen yksikön, jolloin vastuu liiketoiminnan velvoitteista muodostuu yksityisyrittäjälle henkilökohtaisesti.

Tämän opinnäytetyön tavoite oli muodostaa yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessin kuvaus. Tutkimuksen tarkoitus oli entisestään paneutua ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessiin verotuksellisesta näkökulmasta. Tutkimus tehtiin case-työnä. Työ oli luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus ja tutkimusmetodina käytettiin teemahaastatteluita.

Työn teoriaosuus muodostui kahdesta luvusta. Teoria alkoi yleisestä yritystoimintaan liittyvästä teoriasisällöstä ja päättyi yksittäisiin, rajattuihin toiminimen verotusta koskeviin säädöksiin. Ensimmäinen teoriaosio käsitteli toiminimeä yritysmuotona sekä johdatteli lukijan yritystoiminnan aloittamisesta kohti tilinpäätöksen laadintaa. Toisessa teorialuvussa käsiteltiin verotusta tilinpäätöksen näkökulmasta, jossa esitelty asiasisältö liittyi joko kohdeyrittäjän yritystoimintaan tai ammatinharjoittajan veroilmoituslomakkeeseen. Jälkimmäisen teoriaosion ydin oli havainnollistaa ammatinharjoittajan verotettavan tulon muodostumisen perusteet.

Empiirisessä osuudessa esiteltiin aluksi kohdeyritys, kerrottiin tutkimusaineiston analysointimenetelmät sekä luotiin teemahaastattelujen pohjalta muodostunut kohdeyrittäjän tilinpäätösprosessi. Tilinpäätösprosessissa keskityttiin yrittäjän, kirjanpitäjän ja verottajan välisiin vuorovaikutussuhteisiin, jonka lopputulos on tilinpäätös. Empiirisessä osassa yhdistettiin vielä tilinpäätösprosessi kohdeyrittäjän verotukseen, jossa tarkasteltiin veroilmoituksen optimointia tilinpäätösprosessin vuorovaikutussuhteiden näkökulmasta. Empiriaosuus päättyi tutkimustuloksiin ja johtopäätöksiin.

Tutkimuksen lähtökohtainen tavoite oli kaksijakoinen: Palvella kohdeyrittäjää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, mutta muodostaa samanaikaisesti kompakti tutkimus. Yrittäjän haastatteluista nousi monia aiheeseen soveltuvia tutkittavia kohteita esille, joten rajaus täytyi tehdä selkeästi. Lopullinen rajaus muodostui

päätöksellä karsia pois teoria, joka ei välittömästi liity kohdeyrityksen tilinpäätösprosessiin. Tutkimuksesta rajattiin yrityssuunnittelu kokonaan pois.

Tutkimuksen ensimmäinen pääongelma muodostui kysymyksestä yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätösprosessin osatekijöistä. Toinen pääongelma kysyi, kuinka tilinpäätösprosessi voidaan hyödyntää optimaalisesti yrittäjän verotuksessa.

Tämän tutkimuksen kohdeyrittäjänä toimi yksityinen terveydenhuoltoalan ammatinharjoittaja, jolla kirjanpito on ulkoistettu kirjanpitäjälle. Tutkimus tehtiin yhteistyössä kohdeyrittäjän sekä hänen kirjanpitäjänsä kanssa. Tutkimusta varten haastateltiin kohdeyrittäjän ja kirjanpitäjän lisäksi kahta veroasiantuntijaa Verohallinnosta. Näiden kolmen osatekijän kokonaisuus on pohjana koko tilinpäätösprosessille, joten tutkimuksen haastatteluihin suostuneet ammattilaiset mahdollistivat opinnäytetyön syntymisen. Tutkimustulokset saavutettiin tutkimusaineiston sekä tutkijan omien havaintojen avulla.

Ensimmäisen tutkimusongelman tutkimustuloksena muodostui neljän osatekijän tilinpäätösprosessi, jossa yrittäjän, kirjanpitäjän ja verottajan välisen kolmikannan seurauksena syntyi lopullinen tilinpäätös. Lakisidonnaisen tilinpäätöksen muodostaminen taloushallinnon ja verotuksen kautta oli tutkimukselle lähtökohta, joten prosessikuvauksessa keskityttiin sen osatekijöiden vuorovaikutussuhteisiin.

Tilinpäätösprosessi on tutkimustuloksena, sen lakisidonnaisen kolmikannan vuoksi yleispätevä kuvaus. Tilinpäätösprosessi on tehty case-työnä, joten kohdeyrittäjän vuorovaikutussuhteiden näkökulmasta tutkimustulos on myös pätevä. Kohdeyrittäjän pohjalta nousseet vuorovaikutussuhteet eivät kuitenkaan ole suoraan yleistettävissä muiden pienyritysten kanssa. Kaikilla yrittäjillä ei luonnollisestikaan edes ole erityistä kirjanpitäjää hoitamassa liiketoimintansa taloushallintoa.

Toisena tutkimustuloksena nousi esille kommunikoinnin tärkeys osana tilinpäätösprosessia. Tarkasteltaessa kohdeyrityksen optimaalista tilinpäätösprosessia veroilmoituksen näkökulmasta, on kohdeyrittäjän ja hänen kirjanpitäjänsä välinen kommunikaatio ensiarvoisen tärkeää. Aktiivinen ja

kiinnostunut yrittäjä sekä ammattitaitoinen kirjanpitäjä, joka tiedostaa yrittäjän intressit, mahdollistavat yhdessä tilinpäätösprosessin ideaalin lopputuloksen. Kohdeyrittäjän haastattelujen pohjalta noussut tutkimustulos on merkittävä. Yrittäjän ja hänen kirjanpitäjänsä välisen vuorovaikutuksen ollessa aktiivista, vastavuoroista ja avointa ovat kommunikaation vaikutukset heijastuneet välittömästi niin kohdeyrityksen talouteen kuin kohdeyrittäjän hyvinvointiin.

Tutkimustulos kohdeyrittäjän tilinpäätösprosessin onnistumistumisesta on pätevä. Kohdeyrittäjän ja hänen kirjanpitäjänsä välisellä vuorovaikutussuhteella, oikeilla menetelmillä sekä aktiivisella otteella on yrityksen taloushallintoon pääsääntöisesti positiivisia vaikutuksia, joka edesauttaa optimitilinpäätöksen saavuttamista.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi käsitellä tilinpäätösprosessia pienyrityksen näkökulmasta, jossa yrittäjä hoitaa taloushallinnon itsenäisesti. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi myös tutkia ennakonkannon suunnittelua osana uusyrityksen tilinpäätösprosessia.

Yksityisen ammatinharjoittajan tilinpäätöksen prosessikuvaus auttaa ymmärtämään pienyrityksen taloushallintoa kokonaisuutena. Tilinpäätöksen prosessikuvausten tiedostaminen sekä empiriassa esille tuodut näkökulmat antavat kohdeyrittäjälle perspektiiviä yrityksensä taloushallintoon. Kokonaisuus on osiensa summa. Jokainen yksittäinen liiketapahtuma vaikuttaa omalta osaltaan optimaalisen tilinpäätöksen muodostumiseen.

LÄHTEET

PAINETUT LÄHTEET

Kananen, J. 2008. Kvali kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet.

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93.

Koponen, J. 2011. Yrittäjän verokäsikirja. 4. uudistettu painos. Vantaa: Verotieto Oy.

KPMG. 2001. Helsinki: Edita Oyj.

Lecklin, O. & Laine, R O. 2009. Laadunkehittäjän työkalupakki Innovatiivisen johtamisen rakentaminen. Helsinki: Talentum.

Leppiniemi, J. 2003. Kirjanpidon ja verotuksen ongelmat: Ratkaisuja keskeisimpiin kysymyksiin. Helsinki: WSOY.

Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2005. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: WSOY

Leppiniemi, J. 2010. Omistajayrittäjän verotus Tee oikein suunnittele viisaasti. EsaPrint.

Leppiniemi, J. & Walden, R. 2010. Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. 11. Uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Lindfors, H. 2009. Kirjanpito käytännönläheisesti. Helsinki: Gummerus kirjanpaino Oy.

Mattila, P. Vähennyskelvottomat menot yritysverotuksessa. Verotus 2/2013, 120 – 130.

Myrsky, M., Linnakangas, E. 2003. Johdatus elinkeinoverotukseen.
Helsinki:Talentum.

Penttiä, S. 2003. Yrityksen omistajan tuloverotus. Jyväskylä: Talentum.

Rajala, H. Veroilmoitus vuodelta 2012 Ammatin- ja liikkeenharjoittajan
veroilmoituksen täyttöohjeet. Veronmaksajan taloustaito 2/13, 53 – 58.

Saari, H. Yrittäjän ankara verovastuu. Veronmaksajan taloustaito 9/13, 42 – 46.

Salomäki, R. 1999. Hyödynnä SPC – Suorituskykyiset prosessit. Jyväskylä:
Gummerus Oy.

Verohallinto. 2012. Henkilöverotuksen käsikirja 2012 – Verovuosi 2011.
Verohallinnon julkaisu 43.12. Helsinki: Edita Prima Oyj.

Viinamäki, L. & Saari, E. 2008. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen
tutkimukseen. Helsinki: Tammi.

Villa, S., Ossa, J. & Saarnilehto, A. 2007. Yritysmuodot toiminta, rahoitus ja
verotus. Helsinki: WSOYpro.

LAIT, ASETUKSET JA SÄÄDÖKSET

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501. Saatavissa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931501>.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336. Saatavissa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336#L3P6>.

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339. Saatavissa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971339?search%5Btype%5D=pika&s>

earch%5Bpika%5D=kirjanpitoasetus.

Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta 27.9.1919/122. Saatavissa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1919/19190122>.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360. Saatavissa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1968/19680360#L4P46a>.

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558. Saatavissa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19951558#L4P29>.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Saatavissa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>.

Tuloverolaki 30.12.1992/1535. Saatavissa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535>.

Korkein hallinto-oikeus. 1995 T 3672. Saatavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2011/Koulutusmenot_henkiloverotuksessa\(19022\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2011/Koulutusmenot_henkiloverotuksessa(19022)).

Korkein hallinto-oikeus. 30.11.2006/3236. Saatavissa:
<http://www.kho.fi/paatokset/37830.htm>.

Kirjanpitolautakunta 16.10.2007. Yleisohje suunnitelman mukaisista poistoista.
Saatavissa: <http://www.edilex.fi/kilaohje/poistot2>.

Kirjanpitolautakunta 1471/21.4.1997. Saatavissa: <http://www.edilex.fi/kila/1471>.

Kirjanpitolautakunta 1659/27.8.2001. Saatavissa: <http://www.edilex.fi/kila/1659>.

ELEKTRONISET LÄHTEET

Salin, M. 2013. Yrittäjä voi vähentää matkakulut verotuksessa [viitattu 30.7.2013]. Saatavissa: <http://www.veronmaksajat.fi/fi-FI/va/veroartikkeli/yrittaja-voi-vahentaa-matkakulut-verotuksessa-2>.

Verohallinto. 2010. Veroilmoituksen 5 sisältö – liikkeen tai ammatinharjoittaja [viitattu 14.8.2013]. Saatavissa: http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_ yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ ja_ ammatinharjoittaja/Veroilmoitus/Veroilmoituksen_5_sisalto__liikkeen_tai_%289192%29.

Verohallinto. 2011a. Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus [viitattu 24.7.2013] Saatavissa Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Saatavissa <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki..>

Verohallinto. 2011b. Koulutusmenot henkilöverotuksessa [viitattu 1.8.2013]. Saatavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2011/Koulutusmenot_henkiloverotuksessa\(19022\), viitattu 1.8.2013](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2011/Koulutusmenot_henkiloverotuksessa(19022), viitattu 1.8.2013) Koulutusmenot henkilöverotuksessa.

Verohallinto. 2012a. Elinkeinotoiminnan tuotot ja kulut [viitattu 6.8.2013]. Saatavissa: http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_ yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ ja_ ammatinharjoittaja/Tuloverotus/Elinkeinotoiminnan_tuotot_ ja_ kulut.

Verohallinto. 2012b. Pääomatulot [viitattu 25.8.2013]. Saatavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkilöasiakkaan_tuloverotus/Paaomatulot/Paaomatulot\(12005\), viitattu 25.8.2013](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkilöasiakkaan_tuloverotus/Paaomatulot/Paaomatulot(12005), viitattu 25.8.2013)

Verohallinto. 2012c. Lomakkeen 5 yksityiskohtainen täyttöohje verovuosi 2012 [viitattu 15.8.2013]. Saatavissa: <http://www.vero.fi/fi->

FI/Syventavat_veroohjeet/Lomakkeet/Veroilmoituslomakkeet_ja_tayttoohjeet/Lomakkeen_5_yksityiskohtainen_tayttoohje(25074).

Verohallinto. 2012d. Liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä maataloudenharjoittajien matkakustannusten vähentäminen [viitattu 30.7.2013]. Saatavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/Liikkeen_ja_ammattinharjoittajien_seka_ma\(19715\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/Liikkeen_ja_ammattinharjoittajien_seka_ma(19715)).

Verohallinto. 2013a. Elinkeinotoiminnan tappiot lopettamisen yhteydessä [viitattu 7.8.2013]. Saatavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammattinharjoittaja/Toiminnan_lopettaminen/Elinkeinotoiminnan_tappiot_lopettamisen_\(26851\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammattinharjoittaja/Toiminnan_lopettaminen/Elinkeinotoiminnan_tappiot_lopettamisen_(26851)).

Verohallinto. 2013b. Verohallinnon yhtenäistämisohteet vuodelta 2012 toimitettavaa verotusta varten [viitattu 28.9.2013]. Saatavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Yhtenaistamisohjeet/Verohallinnon_yhtenaistamisohjeet_vuodel\(25909\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Yhtenaistamisohjeet/Verohallinnon_yhtenaistamisohjeet_vuodel(25909)).

Verohallinto. 2013c. Tulontasaus [viitattu 7.8.2013]. Saatavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Tulontasaus\(25812\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Tulontasaus(25812)).

SUULLISET LÄHTEET

Asiantuntija A. 2013. Veroasiantuntija. Verohallinto. Haastattelu 18.9.2013.

Asiantuntija B. 2013. Veroasiantuntija. Verohallinto. Haastattelu 18.9.2013.

Kohdeyrittäjä. 2013a. Yksityinen ammatinharjoittaja. Haastattelu 26.8.2013.

Kohdeyrittäjä. 2013b. Yksityinen ammatinharjoittaja. Haastattelu 2.9.2013.

Kohdeyrittäjä. 2013c. Yksityinen ammatinharjoittaja. Haastattelu 1.10.2013.

Tikka, K. 2013. Kirjanpitäjä. Haastattelu 9.9.2013.

LIITTEET

LIITE 1. Valtion tuloveroasteikko

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
16 100—23 900	8	6,5
23 900—39 100	515	17,5
39 100—70 300	3 175	21,5
70 300—100 000	9 883	29,75
100 000—	18 718,75	31,75

Lähde: <http://www.vero.fi/fi->

FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Vuoden_2013_valtion_tuloveroasteikko(25864).

LIITE 2 Ammatinharjoittajan veroilmoituslomake 1/4

E

Verovelvollisen nimi ja osoite

Tyhjennä

**ELINKEINOTOIMINNAN VEROILMOITUS
LIIKKEEN- TAI AMMATINHARJOITTAJA**

Kotikunta 31.12.2011	
Y-tunnus tai henkilötunnus	
916 ☐ Kahdenkertainen kirjanpito	
Tiilikausi (ppkkvvvv - ppkkvvvv)	
906 ☐ Tiilikausi on muuttunut	904 ☐ Vaatimus ulkomaisen veron hyvittämisestä (erittely lomakkeella 70A)

Tätä lomaketta käyttävät liikkeen- tai ammatinharjoittajat.

5

2012

Toimiala	
Toimipaikan osoite (ellei ole sama kuin verovelvollisen postiosoite)	908 ☐ Toimipaikan osoite on muuttunut
Veroilmoitusta täydentäviä tietoja antaa	Puhelin

	Kirjanpito		Verotus	
	euro	snt	euro	snt
I Tuloverolaskelma				
1 Elinkeinotoiminnan tuotot				
Liikevaihto / tuotot ammatista yhteensä		300		
Saadut avustukset ja tuet ¹⁾		318		
Muut tuotot		301		
Tuloutus yksityiskäytöstä, jos yksityiskäytön kulut on vähennetty kirjanpidossa				
Auton yksityiskäyttö (erittely sivulla 3 kohdassa V A)		313		
Tavaroiden yksityiskäyttö		314		
Muu yksityiskäyttö		315		
Saadut osingot ja osuuspääoman korot				
Saadut osingot	319			
Veronalainen osuus		320		
Osuuspääoman korot	321			
Veronalainen osuus		322		
Korkotuotot ja muut rahoitustuotot		323		
Varausten vähennys		312		
Muut veronalaiset tuotot (ei tilikauden tuloslaskelmassa)		324		
ELINKEINOTOIMINNAN VERONALAISET TUOTOT YHTEENSÄ		316		
Tuloslaskelman verovapaat tuotot	317			

E

1) Merkitkää tähän kohtaan vain suoraan tuloutetut avustukset ja tuet.

LIITE 3 Ammatinharjoittajan veroilmoituslomake 2/4

5 Y-tunnus tai henkilötunnus

- 2 -

2 Elinkeinotoiminnan kulut	Kirjanpito		Verotus	
	euro	snt	euro	snt
Ostot ja varastojen muutokset			333	
Ulkopuoliset palvelut			334	
Henkilöstökulut			335	
Palkat ja palkkiot				
Eläke- ja henkilösivukulut			336	
Poistot (erittely osassa IV tai lomakkeella 62)	337			
Vähennyskelpoinen osuus (EVL 24, 30-34, 36-41 §)			338	
Edustuskulut	341			
Vähennyskelpoinen osuus 50 % (EVL 8 § 8 kohta)			342	
Vuokrat			343	
Muut vähennyskelpoiset kulut			344	
Korkokulut	346			
Vähennyskelpoinen osuus (osassa VII laskettu korko ei ole vähennyskelpoinen)			347	
Muut rahoituskulut			349	
Varausten lisäykset			353	
Lisävähennykset (erittely sivulla 3 kohdassa VI B1 ja B2)			364	
Kirjanpidon ulkopuoliset vähennyskelpoiset kulut			354	
ELINKEINOTOIMINNAN VEROTUKSESSA VÄHENNYSKELPOISET KULUT YHTEENSÄ			355	

5

Vähennyskeltvottomat kulut (eivät saa sisältyä ed. kohtien vähennyskelpoisiin kuluihin)				
Välittömät verot	365			
Sakot ja muut rangaistusmaksut	366			
Muut vähennyskeltvottomat kulut	367			

ELINKEINOTOIMINNAN TULOS (kohtien 316 ja 355 erotuksen ollessa positiivinen)	358			
ELINKEINOTOIMINNAN TAPPIO (kohtien 316 ja 355 erotuksen ollessa negatiivinen)	359			

II Vaatimus tappion vähentämisestä pääomatuloista

Pääomatuloista vähennettävän elinkeinotoiminnan tappion määrä Jos puoliset harjoittavat elinkeinotoimintaa yhdessä, vaatimus katsotaan yrittäjäpuolisoiden yhteiseksi vaatimukseksi.	373			

III Yritystulon jako yrittäjäpuolisoiden kesken

Mikäli yritystulo jaetaan puolisojen kesken, täyttäkää molemmat kohdat.

	Yrittäjä		Puoliso	
	euro	%	euro	%
Osuus elinkeinotoiminnan nettovarallisuudesta (prosenttiosuus)	369		370	
Työskentely liikkeessä (prosenttiosuus)	371		372	

IV Irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenoista tehdyt poistot ¹⁾
(EVL 30 §, 31 §)

	euro		snt	
	euro	snt	euro	snt
Verotuksessa jäljellä oleva menoäännös verovuoden alussa	800			
Lisäys verovuoden aikana	801			
Luovutushinnat ja vakuutuskorvaukset	802			
Verovuoden poistot			804	
Lisäpoisto (EVL 32 §)			805	
Poistamaton hankintameno verovuoden päätyessä			806	

VEROH-3049.pdf 24.6.2012

1) Erittely tässä kohdassa, jos vain irtainta käyttöomaisuutta. Jos myös muuta kuin irtainta käyttöomaisuutta, erittely lomakkeella 62.

LIITE 4 Ammatinharjoittajan veroilmoituslomake 3/4

5 Y-tunnus tai henkilötunnus _____ -3- E

V Erittelyt yksityiskäytöstä

A Selvitys käyttöomaisuuteen sisältyvien / leasing-sopimuksella vuokralle otettujen henkilö- ja pakettiautojen kuluista sekä muiden osittain yksityiskäytössä olleiden ajoneuvojen kuluista (ei sisällä luontoisetuautojen kuluja ja kilometrejä)

379 Käyttöomaisuuteen sisältyy	1 henkilöauto/-autoja	2 pakettiauto/-autoja	henkilöauto/-autoja ja 3 pakettiauto/-autoja	4 muita kulkuneuvoja
Elinkeinotoiminnan ajot km	Kulut yhteensä (varsinaiset kulut + poisto tai leasing-vuokra)		381 euro snt	380 Käyttötiedot perustuvat 1 ajopäiväkirjaan
Yksityisajot km	Kulut keskimäärin / km (kulut yhteensä jaettuna kokonaiskilometrimäärällä)			2 muuhun selvitykseen 396
Kokonaiskilometrimäärä km	Yksityisajojen osuus kuluista (yksityisajot km x kulut keskimäärin / km)		382	1 Yksityisajojen kulut on vähennetty kirjanpidossa menona (tuloutus sivulla 1) 2 Yksityisajojen kuluja ei ole vähennetty kirjanpidossa

B Rahan nostot ja sijoitukset kirjanpidon mukaan

Tämän kohdan täyttää vain kahdenkertaista kirjanpitoa pitävä liikkeen- tai ammatinharjoittaja.

Rahan nostot kalenterivuonna 2012	384 euro	snt	Sijoitukset rahana kalenterivuonna 2012	385 euro	snt

VI Lisäselvitykset ja erittelyt elinkeinotoiminnan kuluista

A Selvitys yksityisvaroihin kuuluvan asunnon käyttämisestä elinkeinotoiminnassa

Koko asunnon pinta-ala m ²	josta oman elinkeinotoiminnan käytössä m ²	Koko asunnon vuokra, vastike tai kiinteistön käyttökulut euro snt	Oman elinkeinotoiminnan osuus euro snt
			386

B Lisävähennys

B1 Selvitys tilapäisestä työmatkasta aiheutuneista lisäntyneistä elantokustannuksista (EVL 55.1 § 1 kohta)

30493

Matkan laatu	Matkapäivien määrä	Enimmäismäärä/matkapäivä ¹⁾		1 Enimmäismäärä yhteensä		2 Kirjanpidossa vähennetty		3 Lisävähennys (1-2)	
		euro	snt	euro	snt	euro	snt	euro	snt
Yli 10 h									
Yli 6 h									
Ulkomaan matka									
Yhteensä						387		388 ²⁾	

B2 Selvitys yksityisvaroihin kuuluvan auton käytöstä elinkeinotoiminnassa (EVL 55.1 § 2 kohta)

Auton käyttötiedot perustuvat					
	ajopäiväkirjaan		muuhun selvitykseen		
Kokonaiskilometrimäärä 389 km	Enimmäismäärä/km ¹⁾		1 Enimmäismäärä yhteensä euro snt	2 Kirjanpidossa vähennetty euro snt	3 Lisävähennys (1-2) euro snt
Elinkeinotoiminnan ajot 390 km				391	392 ²⁾

VII Laskelma korkokuluista, jotka eivät ole vähennyskelpoisia elinkeinotoiminnan tulolähteen tulosta silloin, kun oma pääoma on yksityisottojen vuoksi negatiivinen (EVL 18.2 §)

Tämän kohdan täyttää vain kahdenkertaista kirjanpitoa pitävä liikkeen- tai ammatinharjoittaja.

5

Taseen mukainen negatiivinen oma pääoma (ilman etumerkkiä)		euro	snt
Lisätään			
Omaan pääomaan sisältyvät arvonorotukset		+	
Vähennetään			
Tilikauden tappio		-	
Aikaisempien tilikausien tappiot, joiden kattamiseen ei ole kertynyt voittovaroja		-	
Oikaistu negatiivinen oma pääoma ³⁾		=	
Korot, jotka eivät ole vähennyskelpoisia elinkeinotoiminnan tulolähteen tulosta		383	
Oikaistu negatiivinen oma pääoma	X	Peruskorko + 1 %	=

VEROH-3049.pdf 3/4 ©2012

1) Ns. kustannuskorvauspäätös (VeroHp 818/32/2011)

2) Siirtäkää sivulle 2 kohtaan 2 Elinkeinotoiminnan kulut, Lisävähennykset.

3) Siirtäkää määrä sivulle 4 kohtaan VIII Varallisuuslaskelma, 2 Elinkeinotoiminnan velat, Oikaistu negatiivinen oma pääoma, ei kuitenkaan enempää kuin elinkeinotoiminnan velkojen yhteismäärä on.

Sivulle 1

LIITE 5 Ammatinharjoittajan veroilmoituslomake 4/4

5 Y-tunnus tai henkilö-tunnus

- 4 -

5

VIII Varallisuuslaskelma

1 Elinkeinotoiminnan varat

		euro	snt
Käyttöomaisuus			
Kiinteistöt, rakennukset ja rakennelmat (erittely lomakkeella 18B) _____	703		
Koneet ja kalusto _____	704		
Käyttöomaisuusarvopaperit (erittely lomakkeella 8B) _____	705		
Muu käyttöomaisuus _____	706		
Vaihto-omaisuus			
Tavarat _____	708		
Muu vaihto-omaisuus _____	709		
Rahoitusomaisuus			
Myyntisaamiset _____	711		
Rahat (käteisvarat, ei pankkitalletuksia) _____	714		
Rahoitusomaisuusarvopaperit (erittely lomakkeella 8B) _____	745		
Muu rahoitusomaisuus (ei pankkitalletuksia) _____	716		
ELINKEINOTOIMINNAN VARAT YHTEENSÄ	718		

2 Elinkeinotoiminnan velat

Lyhytaikaiset velat _____	749		
Pitkäaikaiset velat _____	750		
Vähennetään			
Oikaistu negatiivinen oma pääoma _____	747		
ELINKEINOTOIMINNAN VELAT YHTEENSÄ	725		

3 Elinkeinotoiminnan nettovarallisuus

ELINKEINOTOIMINNAN POSITIIVINEN NETTOVARALLISUUS	733		
ELINKEINOTOIMINNAN NEGATIIVINEN NETTOVARALLISUUS	734		

IX Oman pääoman erittely

Jos luku on negatiivinen, merkitään miinusmerkki (-). Tämän kohdan täyttää vain kahdenkertaista kirjanpitoa pitävä liikkeen- tai ammatinharjoittaja.

Oma pääoma tilikauden alussa	748		
Yksityisnostot/sijoitukset	741		
Tilikauden voitto/tappio (kirjanpito)	742		
Oma pääoma tilikauden lopussa	743		

X Toimintavaraus ¹⁾

Verovuoden 2012 toimintavaraus	871		

XI Maksetut palkat

Verovuoden 2012 päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksetut ennakonpidätyksen alaiset palkat	394		

XII Käyttöomaisuusarvopereiden ja -kiinteistöjen luovutusvoitot

Elinkeinotoiminnan käytössä olleiden arvopereiden ja kiinteistöjen luovutusvoitot yhteensä (siltä osin kuin niistä ei ole muodostettu jälleenhankintavarauksia)	393		

XIII Vaatimus jaettavasta yritystulosta ²⁾

395	☐ 1 Pääomatulon enimmäismäärä on 10 % nettovarallisuudesta	☐ 2 Jaettava yritystulo on kokonaan ansiotuloa
Yrittäjäpuolisoiden vaatimus on yhteinen		

915 Liitteitä	Muita	Allekirjoitus ja nimen selvennys
☐ 1 Verohallinnon liitelomakkeita	☐ 2 liitteitä	
Päiväys		

1) Tässä kohdassa ilmoitetaan, jos on tehty vain toimintavaraus. Jos on tehty myös muita varauksia kuin toimintavaraus, erittely lomakkeella 62.
2) Jos vaatimusta ei esitetä, pääomatulon enimmäismäärä on 20 % nettovarallisuudesta.

Sivulle 1

Tulosta

30494

E

LIITE 6 Teemahaastattelurunko: Kohdeyrittäjä 26.8.2013

- Kuinka koet toiminimen yritysmuotona?
- Millä perustein päädyit yrittäjäksi toiminimen alaisuudessa?
- Tuntuiko toiminnan aloittaminen toiminimenä helpolta?
- Voiko sanoa, että yritystoiminnan aluksi oman ydinliiketoiminnan tekeminen mahdollisimman täysmääräisenä tuntuu tärkeältä?
- Oletko kiinnostunut tietämään eri yritysmuodoista?
- Mikä on kirjanpitäjän merkitys yritystoiminnassasi?
- Onko vielä jotain lisättävää?

Teemahaastattelurunko: Kohdeyrittäjä 2.9.2013

- Miten suunnittelet operatiivisen toiminnan?
- Miten suunnittelet pienhankinnat?
- Miten seuraat asiakkaiden maksuhistoriaa?
- Kuinka kommunikoit kirjanpitäjän kanssa?
- Oletko henkilökohtaisesti yhteydessä verottajaan?
- Kuinka näet vastuu-asioiden jakautuvan sinun ja kirjanpitäjän välillä?
- Kuinka korkealle arvostat luotettavan kirjanpitäjän merkityksen?
- Koetko tietäväsi riittävästi yrityksesi taloushallinnosta?

LIITE 7 Teemahaastattelurunko: Kohdeyrittäjä 1.10.2013

- Mikä on suhteesi ammatinharjoittajan veroilmoituslomakkeeseen?
- Kuinka elinkeinotoiminnan tuotot muodostuvat yrityksessäsi?
- Kuinka tieto siirtyy elinkeinotoiminnan kuluista kirjanpitäjällesi?
- Onko sinun ammattitoiminnassa ominaisia vähennyskelpoisia menoja?
- Oletko tietoinen yrityksesi varallisuudesta tehtävistä poistoista?
- Erittelyt yksityiskäyttöistä, miten teillä kommunikointi tämän suhteen?
- Yksityisotot eli kuinka ns. rahapalkan nostaminen yrityksestäsi?
- Lisäselvityksen elinkeinotoiminnan kuluista, eli esim. työhuonevähennys?
- Kuinka huomioit yrityksesi lisävähennykset?
- Miten olet huomionnut elinkeinotoiminnan jakoperusteen käytännössä?

LIITE 8 Teemahaastattelurunko: Kaarina Tikka 9.9.2013

- Kuinka kauan olet toiminut kirjanpitäjänä?
- Mikä on mielestäsi kirjanpitäjän merkitys pienyrityksen toiminnassa?
- Kuinka koet, eri yritysmuotojen erot?
- Toiminimellä toimiminen helpoin yritysmuoto aloittaa?
- Autatko yrittäjää huomioimaan yritysmuodon valintaan liittyviä eroja?
- Miten yleisesti ja säännöllisesti kommunikoit yrittäjän kanssa?
- Kuinka tärkeää on, että yrittäjä on tietoinen taloushallinnosta?
- Kuinka kommunikointi toimii verottajan kanssa?
- Kuinka näet vastuasiat yrittäjän ja kirjanpitäjän välillä?
- Miten tilinpäätössuunnittelu toimii toiminimiasiakkaan kanssa?
- Kuinka yllätyksellisenä näet lopullisen verotettavan tulon muodostumisen?

LIITE 9 Teemahaastattelurunko: Verohallinto 18.9.2013

- Mikä on Verohallinnon tehtävä?
- Olettamuksena on, että verovelvollinen toimii verotuksessa rehellisesti?
- Miten verottaja menettelee veroilmoituksen suhteen?
- Verottajalta voi aina kysyä tarvittaessa?
- Vilpillisen menettelyn ja vilpittömän virheen välillä on kuitenkin ero?